

نگاهی به پژوهش‌های حوزه موضوعی

امام رضا (علیه السلام)؛ مطالعه‌ای علم‌سنجی

دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۲۵ پذیرش: ۱۴۰۱/۲/۲۴

داریوش مطلبی^۱، مهدی علیپورحافظی^۲

چکیده

هدف پژوهش ترسیم شبکه‌های علمی پژوهش‌های حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام) است که با رویکرد علم‌سنجی و با استفاده از تحلیل هم‌خدادی واژگان و تکنیک تحلیل شبکه‌ای به روابط مفهومی آثار پژوهشی شناسایی شده است. برای تحلیل مقاله‌ها، کتاب‌ها و پایان‌نامه‌های این حوزه از نرم‌افزارهای راورماتریس، یوسی.آی.نت و نت.دراو استفاده شد. جامعه آماری پژوهش را ۴۳۷۲ اثر پژوهشی مرتبط با امام رضا (علیه السلام) شامل ۲۴۲۳ کتاب، ۱۳۰۵ مقاله و ۶۴۴ پایان‌نامه تشکیل داده است. برای ترسیم نقشه‌های هم‌خدادی از نرم‌افزار راورماتریس استفاده شد. یافته‌ها نشان داد که بنیاد بین‌المللی فرهنگی هنری امام رضا (علیه السلام)، بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، آستان قدس رضوی سازمان‌های فعال در تولید آثار با محوریت موضوعی امام رضا (علیه السلام) هستند و عمده آثار را آقایان منتشر کرده‌اند. نویسندگان نخستین کنگره جهانی حضرت رضا (علیه السلام)، محمد بن علی ابن بابویه و محسن صادقی از محبوب‌ترین نویسندگان در زمینه موضوعی امام رضا (علیه السلام) هستند. انتشارات انصاری، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان مرکزی و دانشگاه پیام‌نور با داشتن بیشترین میزان مرکزیت درجه از محبوب‌ترین سازمان‌ها و مؤسسه‌ها در انتشار آثار هستند. همچنین به ترتیب موضوعات امام، اهل بیت، زائرسرا، و آستان قدس رضوی از محبوب‌ترین موضوعات هستند. نتایج پژوهش حاکی از مشارکت ۳۸۱۴ پدیدآورنده، ۱۲۳۸ دانشگاه یا مؤسسه در انتشار ۱۲۹۳۶ اثر است. همکاری کم‌نهادهای علمی پژوهشی حوزه‌های دینی مثل حوزه‌های علمیه و مشارکت پایین طلاب در تولید و انتشار آثار پژوهشی شایسته توجه جدی است. رشته زبان و ادبیات فارسی بیشترین مشارکت را در تولید آثار درباره امام رضا (علیه السلام) دارد.

کلیدواژه‌ها: امام رضا (علیه السلام)، نقشه‌های علمی، پژوهش موضوعی، مطالعه علم‌سنجی.

* این مقاله از طرح پژوهشی با عنوان «ترسیم نقشه‌های علمی مطالعات پژوهشی حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام)» استخراج شده و با بهره‌مندی از اعتبارات پژوهشی بنیاد بین‌المللی امام رضا (علیه السلام) به انجام رسیده است.

۱. دانشیار گروه علوم تربیتی واحد یادگار امام خمینی (ره) شهرری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران. ایران (نویسنده مسئول):

dariush.matlabi@iau.ac.ir

meh.hafezi@gmail.com

۲. استادیار علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران:

۱. مقدمه

توجه به کلام و تأثیر آن بر مخاطب از اصلی‌ترین ویژگی‌های سیره امامان معصوم علیهم‌السلام است. کلام در لایه‌های عمیق ذهن و قلب افراد رسوخ می‌کند و رفیق همیشگی زندگی او می‌شود. بهترین شاهد مثال بر این گفته، معجزه پایه‌گذار مکتب اسلام یعنی قرآن است که از جنس کلام است. در بیشتر سخنان و نصایح امام رضا علیه‌السلام رد پای اصول اخلاقی و آموزه‌های قرآنی به صورت مستقیم و غیرمستقیم دیده می‌شود؛ سخنانی در اوج معانی علمی، ادبی و اخلاقی متناسب با نیازهای روز جامعه. با سیری در حیات فکری امام رضا علیه‌السلام مشخص می‌شود که ایشان برای هدایت انسان به سعادت حقیقی یا همان آرمان‌شهر حقیقی بشری تلاش بسیاری به کار بسته‌اند و زمانی که غرب در قرون وسطی سیر قهقریایی انحطاط فرهنگی را پشت سر می‌گذاشت و دایم حلقه محاصره فرهنگ و اندیشه آنان تنگ‌تر می‌گشت، اندیشه اسلامی و فرهنگ مترقی رضوی با تبلیغ و ترویج آزادگی فکری در پی بنیان نهادن آرمان‌شهری مطلوب بود و اندیشه‌ها و ارزش‌های اخلاقی قدرتمندی به جا گذاشت و در صدد پی‌ریزی پایه‌های تمدنی اسلامی، انسانی در حوزه‌های مختلف فرهنگی، عاطفی بوده است (اسفندیاری و همکاران، ۱۳۹۵). در حیطه بررسی آرمان‌شهر اسلامی، بر اساس بیانات امام رضا علیه‌السلام و با استعانت از آموزه‌های اخلاقی و دینی آن حضرت و با دستیابی به دانشی جدید و ترسیم چشم‌اندازهای نو و راهگشا می‌توان در راستای تعالی اهداف اسلامی و انسانی در مسیری بهینه‌تر و نو قدم نهاد.

ارزشمندی انتشار آثار علمی، بر بهره‌گیری دیگران از آن‌هاست. برای ارزیابی و سنجش میزان تولیدات علمی یک حوزه موضوعی خاص از روش‌های کمی علم‌سنجی استفاده می‌شود. به‌طور معمول برای شناسایی پژوهشگران هسته و فعال، آثار علمی پربسامد از نظر استناد، مجلات هسته و اصلی یک رشته، مقایسه میزان تولیدات علمی نشریات حوزه‌های مختلف از روش‌های علم‌سنجی از جمله ترسیم نقشه‌های علمی استفاده می‌شود. نقشه‌های علمی از جمله ابزارهایی هستند که وضعیت تولید علم در حوزه‌های

علمی را نشان می‌دهند و برای آشنایی با وضعیت علمی هر حوزه‌ای با ترسیم نقشه علمی، می‌توان شناخت درستی از وضعیت و نحوه ارتباطات علمی بین پژوهشگران آن حوزه به دست آورد. در این زمینه، یکی از ابزارهای مناسب برای بررسی روند انجام پژوهش در حوزه‌های تخصصی، تمرکز بر منابع علمی و داوری شده نظیر مقالات علمی و پژوهشی، کتاب‌ها و پایان‌نامه‌هاست. پس می‌توان به اهداف مختلفی از قبیل تحلیل موضوعات، تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری علمی و انجام پژوهش‌های بیشتر و همچنین مدیریت علم و آگاهی از موضوعات در کانون توجه رسید.

شواهد نشان می‌دهد همکاری‌های علمی و به‌طور خاص هم‌تألفی، در میان مؤلفان رو به افزایش است که خود منجر به افزایش کیفیت و اعتبار مطالعات علمی می‌شود. به همین دلیل، شناسایی وضعیت و نرخ رشد تولیدات علمی و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و تحصیلی مؤلفان و الگوهای هم‌تألفی و همکاری‌های علمی و هم‌رخدادی موضوعی می‌تواند به رؤیت‌پذیری انتشارات علمی و پژوهشگران کمک کند. بررسی شاخص‌هایی از این قبیل می‌تواند به برنامه‌ریزی آموزشی و پژوهشی کمک و حیطة‌های دارای اولویت پژوهشی و خلا‌ها را مشخص کند.

با توجه به فراوانی انتشارات علمی در حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام)، همچنان یکی از دغدغه‌های موجود، نبود شناخت دقیقی از مطالعات صورت‌گرفته در ابعاد مختلف شخصیت، زندگی و آموزه‌های امام رضا (علیه السلام) است. اثربخشی مطالعات پژوهشی امام رضا (علیه السلام)، مستلزم ارائه ساختاری منسجم و معنی‌دار از پژوهش‌های متنوع در این حوزه به‌ویژه با استفاده از تکنیک‌های علم‌سنجی است. بررسی اسناد علمی به سنجش علمی و تخصصی نیاز دارد و با استفاده از فنون مختلفی از قبیل انواع تحلیل‌های هم‌استنادی، هم‌واژگانی، و هم‌نویسندگی (هم‌تألفی)، می‌توان به مطالعه ساختار حوزه مطالعاتی امام رضا (علیه السلام) پرداخت؛ بنابراین سیاست‌گذاران علم و محققان حوزه‌های دینی و اسلامی با دیداری‌سازی مفهومی شبکه‌های علمی و کشف الگوهای مربوطه می‌توانند از نتایج این پژوهش بهره‌مند شوند. علاوه بر این، سیاست‌گذاران می‌توانند درباره فعالیت سازمان‌ها، افراد و نهادها و ارتباط بین آن‌ها شناخت بهتری پیدا کنند. این شناخت

می‌تواند موجب ایجاد شبکه‌ای از فعالیت‌ها و فعالان و هم‌نوایی سازمان‌ها در راستای هدفی واحد، شناخت بیشتر و ارائه شناختی مناسب درباره امام رضا (علیه السلام) شود؛ بنابراین، از بُعد نظری مطالعه حاضر راهکاری برای انجام مطالعاتی دقیق‌تر و محدودتر و حتی عام‌تر در این حوزه و حوزه‌های موضوعی مرتبط که بسیار مورد توجه تصمیم‌سازان در کشور است، به پژوهشگران ارائه می‌دهد. از بُعد عملی نیز، نتایج این مطالعه، اطلاعات اولیه برای تصمیم‌سازان و سیاست‌گذاران علمی و مذهبی کشور فراهم می‌کند. از این‌رو، هدف اصلی این پژوهش، ترسیم شبکه علمی پژوهش‌های حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام) با روش‌های علم‌سنجی تعیین شد. در راستای وصول به هدف اصلی پژوهش نیز اهداف جزئی زیر قابل حصول خواهد بود:

۱. شناسایی نویسندگان پرکار در زمینه موضوعی امام رضا (علیه السلام)؛
۲. شناسایی دانشگاه‌ها و مؤسسات علمی فعال در زمینه موضوعی امام رضا (علیه السلام)؛
۳. شناسایی رتبه علمی / تحصیلی نویسندگان در زمینه موضوعی امام رضا (علیه السلام)؛
۴. توزیع فراوانی جنسیت نویسندگان در زمینه موضوعی امام رضا (علیه السلام)؛
۵. شناسایی رشته علمی نویسندگان در زمینه موضوعی امام رضا (علیه السلام)؛
۶. شناسایی روش‌شناسی مقالات در زمینه موضوعی امام رضا (علیه السلام)؛
۷. ترسیم و تحلیل میزان همکاری نویسندگان در زمینه موضوعی امام رضا (علیه السلام)؛
۸. ترسیم و تحلیل میزان همکاری رشته‌های علمی در زمینه موضوعی امام رضا (علیه السلام)؛
۹. ترسیم و تحلیل میزان همکاری دانشگاه و مؤسسات علمی در زمینه موضوعی امام رضا (علیه السلام)؛
۱۰. ترسیم و تحلیل هم‌خدادی کلیدواژه‌گان به کارگیری شده در زمینه موضوعی امام رضا (علیه السلام).

۱-۱. پیشینه پژوهش

با عنایت به تنوع پژوهش‌ها در حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام) و نیز پژوهش‌های حوزه علم‌سنجی به صورت تفکیکی می‌توان منابع بسیاری را در این بخش معرفی و ارائه کرد. با توجه به رویکرد سنجش‌گرانه و کمی پژوهش حاضر به مطالعات حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام) در شناسایی پیشینه‌ها، تلاش شده تا پژوهش‌ها با این رویکرد شناسایی و مطالعه شود. از طرفی در پژوهش حاضر ترکیب دو حوزه موضوعی پژوهش‌های مرتبط با امام رضا (علیه السلام) و نیز علم‌سنجی و ترسیم نقشه‌های علمی نتایج بسیار کمی را بازبایی می‌کند. از این‌رو، تلاش شد در جست‌وجو از پایگاه‌های اطلاعاتی متعدد داخلی و خارجی، ترکیب این دو حوزه و نیز حوزه‌های مرتبط مانند ائمه معصومین (علیهم‌السلام)، علم‌سنجی حوزه‌های مرتبط با افراد یا حوزه‌های شناخته‌شده، شناسایی و بازبایی و در نهایت معرفی شوند. از این‌رو، برای یافتن پژوهش‌های انجام‌شده مرتبط با موضوع «نقشه‌های علمی مطالعات پژوهشی حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام)» در خارج از کشور، اصطلاحاتی مانند الإمام الرضا (علیه السلام)، التشريع، الدولة الخیره، السیاسة العباسیة، المأمون، الفضل بن سهل Ali ibn Musa, Imam VIII, Ali ibn Musa al-Rida, ABU'L-HASAN با جست‌وجوی پیشرفته و با استفاده از عملگرهای بولی در آثار علمی نمایه‌شده در پایگاه‌های اطلاعات علمی خارجی^۱ صورت گرفت؛ همچنین جست‌وجو در موتورهای کاوش معتبر علمی از جمله گوگل اسکولار و بینگ^۲ انجام شد. با توجه به بررسی‌های صورت گرفته درباره موضوع پژوهش، منابعی که به طور جامع به این موضوع پرداخته و به صورت پژوهشی انجام گرفته باشند، شناسایی شد. در نتیجه، پس از اعمال فیلترهای مختلف در حوزه‌های ذکر شده در بالا تعداد ۲۴ پیشینه به شرح جدول ۱ شناسایی شد.

1. Emerald, Science Direct, Wiley, Sage Pub, Springer, Scopus, Ebsco, Ebrary, ProQuest, Wiley, Ovid, Microw hill, Ulrichs
2. Google scholar, bing

جدول ۱. پیشینه‌های پژوهش

پژوهشگر	تاریخ	روش‌شناسی	نتایج مهم
کریمی	۱۳۸۹	علم‌سنجی	آمریکا، انگلستان و کانادا بیشترین سهم را در تولید آثار در حوزه اسلام داشته‌اند؛ بیشتر آثار در نشریه بین‌المللی مطالعات خاورمیانه، جهان اسلام و نشریه خاورمیانه منتشر شده و قالب انتشاراتی بیشتر آثار نقد کتاب و مقاله است.
میرحقی‌جو لنگرودی	۱۳۹۲	علم‌سنجی	نیمی از مؤلفان انفرادی، نیمی دیگر با الگوی دو یا سه نویسنده‌ای به تولید آثار در نشریه مطالعات قرآنی پرداخته‌اند؛ ۴۲ مقاله با مشارکت نویسندگان همکار از یک دانشگاه و ۲۷ مقاله با مشارکت پژوهشگران از دیگر دانشگاه‌ها تدوین شده است؛ دانشگاه‌های آزاد اسلامی واحدهای جیرفت و کرج بیشترین تولید مقاله را داشته‌اند.
اصنافی	۱۳۹۳	علم‌سنجی	آمریکا، انگلیس و آلمان و مجله سیاست خاورمیانه بیشترین تولیدات علمی را در حوزه شیعه در پایگاه استنادی علوم داشته‌اند؛ پژوهش‌های کمتری در زمینه شیعه در جهان انجام شده و سهم کشورهای اسلامی و محققان مسلمان و شیعه بسیار اندک بوده است.
وصفی، محمدیان، بامیر	۱۳۹۳	علم‌سنجی (ترسیم‌ساختار فکری و متن‌کاوی)	پژوهش‌های پژوهشگران غربی درباره اسلام، حول چهار حوزه موضوعی دین، تاریخ، سیاست و علوم اجتماعی بوده است؛ تأثیرپذیری پژوهش‌ها از سیاست‌های دولت‌ها همچون سیاست اسلام‌هراسی و اسلام سکولار در برخی پژوهش‌ها مشهود بود؛ مسائلی همچون دموکراسی، حقوق بشر، تروریسم، خشونت و نظام اسلامی از دیگر موضوعات اصلی پژوهش‌ها بوده است.
زنگیشه، سهیلی، احمدی	۱۳۹۴	علم‌سنجی (تحلیل استنادی و هم‌تألیفی)	توزیع فراوانی مشارکت نویسندگان این حوزه از قاعده لوتکا پیروی می‌کند ولی توزیع فراوانی موضوعی مدارک هسته تولیدشده توسط پژوهشگران حوزه اسلام و علوم قرآنی بر اساس قانون برادفورد مورد تایید قرار نگرفت؛ در شبکه هم‌تألیفی ترسیم شده مشخص شد که دو مؤلفه اسلام و استبداد و اسلام و دموکراسی نقش محوری در شبکه دارند.

<p>۱۶/۷ درصد مقالات نشریه مطالعات تاریخی جهان اسلام طی سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۹۴ را زنان تألیف کرده‌اند؛ بیشترین سهم در ارائه مقالات با رتبه استادیاری بود؛ ۶۳/۹ درصد مقالات دو نویسنده‌ای بودند؛ کتاب‌ها در صدر منابع استنادشده در مآخذ قرار داشتند؛ پژوهشگران جامعه‌المصطفی‌العالمیه، دانشگاه اصفهان و دانشگاه تهران بیشترین میزان همکاری را با این نشریه داشته‌اند؛ شبکه هم‌تألیفی با چگالی معادل ۰/۰۲۰ انسجام پایینی داشت.</p>	<p>علم‌سنجی (شبکه هم‌تألیفی)</p>	<p>۱۳۹۵</p>	<p>الله‌اکبری، عابدی</p>
<p>تعداد آثار علمی تولیدشده توسط پژوهشگران مسلمان به‌ویژه پژوهشگران ایرانی بسیار اندک است؛ کشورهای آمریکا، مالزی و انگلیس در صدر تولیدکنندگان آثار هستند؛ کلیدواژه‌های سنت، تفسیر، متن، خدا، مسلمانان، تاریخ، زبان، معنا، ترجمه و زنان از جمله رایج‌ترین موضوعاتی هستند که در پژوهش‌های قرآنی به آن‌ها پرداخته شده است.</p>	<p>علم‌سنجی</p>	<p>۱۳۹۵</p>	<p>خاصه، صادقی، عزتی، و غفاری</p>
<p>استفاده از آیات قرآن کریم در تدوین پایان‌نامه‌های علوم پزشکی از آغاز تا سال ۱۳۹۲، کمتر از ۰/۱ درصد بوده است؛ قرآن، مذهب، دین، روزه، خدا، دعا، نماز، آیات و روایات از جمله کلیدواژه‌های به‌کار رفته بودند.</p>	<p>علم‌سنجی</p>	<p>۱۳۹۶</p>	<p>تیرگر، حبیب‌زاده، آقالری</p>
<p>استفاده از قرآن کریم و نهج البلاغه به‌عنوان منابع مورد استناد در آثار علوم پزشکی کمتر از یک درصد بوده است؛ پراستنادترین سوره‌های قرآن به‌ترتیب سوره بقره، انعام، نساء، اسراء، آل عمران و نحل بوده‌اند؛ از نظر تعداد نویسندگان در هر اثر علمی تعداد آن‌ها از حداقل یک تا حداکثر ۲۶ نفر متغیر بوده است؛ به لحاظ نوع مطالعه بیشتر مقالات به صورت مروری بوده که مهم‌ترین ابزار مطالعات نیز سیاهه‌وارسی و فرم محقق ساخته و پرسش‌نامه است.</p>	<p>علم‌سنجی</p>	<p>۱۳۹۶</p>	<p>تیرگر، آقالری، فرح‌زاده آلان</p>

<p>کشورهای آمریکا، مالزی، عربستان سعودی و انگلستان با داشتن رتبه‌های برتر از نظر شاخص‌های مرکزیت، بازیگران اصلی در شبکه تولیدات قرآنی در پایگاه استنادی وب‌آوساینس بوده‌اند؛ در شبکه هم‌تألیفی دانشگاه‌ها، دانشگاه کینگسان مالزی به لحاظ شاخص‌های تحلیل شبکه بهترین جایگاه را به خود اختصاص داده است؛ مرجعیت علمی درباره پژوهش‌های قرآنی در دنیا وجود ندارد و شبکه علمی این موضوع را علایق و باورهای فردی رشد می‌دهند؛ بزرگ‌ترین خوشه در نقشه موضوعی به مذهب و اسلام اختصاص دارد و سپس به ترتیب موضوعات زن، مرد و انسان؛ قرآن، بازیابی اطلاعات و زبان‌شناسی؛ جمعیت‌شناختی و آمار نفوس بشر و برنامه‌ریزی خانواده و کشورهای در حال توسعه به ترتیب بیشترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند.</p>	<p>علم‌سنجی (شبکه هم‌تألیفی)</p>	<p>۱۳۹۶</p>	<p>خداپناه</p>
<p>۸۰/۸ درصد از مقالات دوفصلنامه تربیت اسلامی با استفاده از روش کتابخانه‌ای نوشته شده است؛ ۷۷/۳ درصد از مقالات را نویسندگان مرد نوشته بودند و بیش از ۵۸ درصد از نویسندگان مقاله‌ها نیز دارای مدرک دکتری بوده‌اند؛ ۱/۷ درصد از مقالات تحریر شده تک‌مؤلفه بوده‌اند؛ دانشگاه اصفهان با مشارکت در چاپ ۴۰ مقاله در رتبه اول و پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و دانشگاه تهران به دنبال آن قرار داشتند؛ اکثر مقالات مربوط به حیطه‌ها و ابعاد تعلیم و تربیت اسلامی، علوم تربیتی و اصول و روش‌ها در تعلیم و تربیت اسلامی بودند.</p>	<p>تحلیل محتوا</p>	<p>۱۳۹۶</p>	<p>محمدی، حسن خانی، امید</p>
<p>میانگین تعداد نویسندگان علوم قرآن و حدیث در مقالات نمایه‌شده در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام بین سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۴، ۱/۶ نفر بوده است؛ پژوهشگران این حوزه تمایل چندانی برای ارجاع به مقالات یکدیگر نداشته‌اند؛ بین مؤلفه‌های نفوذ اجتماعی و بهره‌وری و همچنین نفوذ اجتماعی و کارایی رابطه وجود دارد؛ شبکه اجتماعی این پژوهشگران سست و کم‌تراکم بوده و همکاری گروهی پایین است.</p>	<p>علم‌سنجی (هم‌تألیفی)</p>	<p>۱۳۹۶</p>	<p>موسوی چلک؛ سپهیلی، خاصه</p>

موضوعات پایان‌نامه‌های علوم انسانی با رویکرد اسلامی در دانشگاه فردوسی مشهد طی سال‌های ۱۳۶۳-۱۳۹۳ در ۷ خوشه شامل قرآن، روایات، دین، فلسفه اسلامی، فقه، اسلام، و اهل سنت قرار گرفته‌اند؛ شبکه موضوعات پایان‌نامه‌ها نسبتاً متراکم بوده است؛ پژوهشگران به موضوعات متنوع و مختلفی پرداخته‌اند و قرآن موضوع کانونی پژوهش‌ها بوده است.	علم‌سنجی	۱۳۹۷	راچمنی، نوکاریزی، شریف
کلیدواژه‌های قرآن، نهج البلاغه و امام علی (علیه السلام) پر تکرارترین کلیدواژه‌ها در پژوهش‌های حوزه قرآن و حدیث در پایگاه استنادی جهان اسلام بین سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۴ بوده‌اند؛ زوج نهج البلاغه و امام علی (علیه السلام)، محمد حسین طباطبایی و المیزان و خاورشناسان و حضرت محمد (صلی الله علیه و آله) پر تکرار زوج‌های هم‌واژگانی در پژوهش‌های این حوزه بوده است.	علم‌سنجی (هم‌واژگانی)	۱۳۹۷	قاضی‌زاده، سپهیلی، خاصه
موضوعات آثار نمایه‌شده در پایگاه وب‌آو ساینس در حوزه تمدن اسلامی به ترتیب در حوزه‌های علوم سیاسی، مذهب، جامعه‌شناسی و روابط بین‌الملل بوده است؛ کشورهای آمریکا، ترکیه، انگلیس، مالزی و ایران بیشترین برون‌داد و دریافت استنادات را داشته‌اند.	علم‌سنجی	۱۳۹۸	شرفی، شقاقی، پاشنگ
یافته‌های حاصل از تحلیل مقالات نشریات فارسی حوزه مطالعات اسلامی نشان داد که حوزه اخلاق از لحاظ واژگانی عملاً حوزه‌ای است که بخش نسبتاً قابل توجهی از آن در فلسفه و کلام ریشه دارد و پایه‌های دیگر آن در علوم قرآن و حدیث و همچنین فقه و اصول است؛ واژگان حوزه فلسفه و کلام شباهت کمی با واژگان فقه و اصول و اخلاق دارد؛ وجود بالای واژگان قرآن و حدیث در حوزه فلسفه و کلام حاکی است که فیلسوفان ایران نگاه‌شان به حوزه فلسفه و کلام به میزان بالایی از زاویه مباحث قرآنی و حدیثی است.	علم‌سنجی (هم‌رخدادی واژگان)	۱۳۹۹	محمدی مزرعه شاهی، قصابیان
تحلیل تولیدات علمی پژوهشگران دانشگاه آزاد اسلامی در موضوع هنر و معماری نشان داد که بیشترین همکاری علمی دانشگاه آزاد اسلامی با پژوهشگران کشورهای استرالیا و مالزی است؛ موضوعات «معماری و شهرسازی» زمینه اصلی موضوعات هستند.	علم‌سنجی	۱۳۹۹	سوری، نوروزی، فامیل روحانی، زارعی

<p>مقالات نشریه فصلنامه فرهنگ رضوی مورد مطالعه قرار گرفتند. ۲۹۱ نویسنده با نشریه همکاری داشته‌اند. پنج دانشگاه امام صادق (علیه‌السلام)، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشگاه علوم اسلامی رضوی و دانشگاه الزهراء (علیها‌السلام) بیش از ۶۰ درصد وابستگی سازمانی پژوهشگران را تشکیل می‌دهد. بین دانشگاهیان، اعضای هیئت علمی با رتبه استادیار بیشترین همکاری را با نشریه دارند. یافته‌ها حاکی از همکاری کمتر از ۲۵ درصد خانم‌ها در انتشار مقالات دارد و پژوهشگرانی از رشته علوم قرآن و حدیث به تنهایی با ۱۰۳ عنوان مقاله، رتبه نخست را کسب کرده‌اند.</p>	<p>علم‌سنجی</p>	<p>۱۴۰۱</p>	<p>علیپورحافظی، مطلبی</p>
<p>بیشترین تعداد مقالات مرتبط با قرآن کریم در حوزه پزشکی نمایه شده در پایگاه استنادی اسکوپوس در حوزه‌های پزشکی (عمومی)، داروسازی، سم‌شناسی و فناوری دارویی، پرستاری، بیوشیمی، ژنتیک و زیست‌شناسی مولکولی هستند؛ پژوهشگران مسلمان آنچنان که باید در پژوهش‌های خود از قرآن بهره نگرفته‌اند یا پژوهش‌های انجام‌شده را در سطح بین‌المللی منتشر نکرده‌اند.</p>	<p>علم‌سنجی</p>	<p>۲۰۱۲</p>	<p>نوری، زارع‌فراشبندی</p>
<p>کشورهای آمریکا، ترکیه، مالزی و ایران بیشترین آثار را در حوزه علوم قرآنی در پایگاه وب‌آساینس طی سال‌های ۲۰۰۰-۲۰۱۷ منتشر کرده‌اند؛ در بین مؤسسات نیز به ترتیب دانشگاه‌های بین‌المللی اسلامی مالزی، آزاد اسلامی، مالایا و دانشگاه تهران بیشترین برون‌داد و همکاری علمی را داشته‌اند؛ کلیدواژه‌های اسلام، ریخت‌شناسی، مذهب، و رفتار زندگی در بازه زمانی ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۹ و کلیدواژه‌هایی مانند اسلام، دین، زنان، حدیث، و تفسیر در بازه ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۷ جزو موضوعات داغ و کلیدواژه‌های اسناد تاریخی اسلامی، چندفرهنگی و کتاب مقدس در بازه ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۹ و همچنین مقوله‌هایی مانند معماری، اعتقاد، گفتمان، حنفی، نجوم اسلامی در بازه ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۷ جزو کم‌اهمیت‌ترین یا نوپدیدترین موضوعات بوده است.</p>	<p>علم‌سنجی</p>	<p>۲۰۱۸</p>	<p>صادقیان</p>
<p>آمریکا بیشترین آثار را در حوزه سلامت مرتبط با ادیان ابراهیمی در پایگاه وب‌آساینس منتشر کرده است؛ از بین تولیدکنندگان ۱۹۶۵ مدرک در حوزه اسلام و سلامت به ترتیب آمریکا، بریتانیا، عربستان سعودی و ایران در جایگاه‌های برتر قرار داشته‌اند؛ واژگان اسلام، دین، مسلمان، معنویت، بهداشت، سلامت روان، دینداری، اخلاق، و روزه‌داری پربسامدترین واژگان هستند.</p>	<p>کتاب‌سنجی</p>	<p>۲۰۱۸</p>	<p>شنل</p>

آمریکا بیش از ۶۲ درصد مقالات را در نشریه دین و سلامت به چاپ رسانده است؛ بیشترین همکاری بین کشور آمریکا با برزیل، ایران، پاکستان و عربستان سعودی بوده است؛ کلمات کلیدی دین، معنویت، مذهبی بودن، بهداشت، بهداشت روان، افسردگی، مقابله مذهبی، مقابله، اسلام، نماز، نوجوانان و ایدز جزو پربسامدترین واژگان بین مقالات مجله بوده است.	علم‌سنجی	۲۰۱۸	شنل و دمیر
انگلستان، ترکیه، تونس، عربستان سعودی و ایران پربازده‌ترین کشورها در مقالات روزه ماه مبارک رمضان بین سال‌های ۲۰۰۴-۲۰۱۹ بوده‌اند؛ مقالات پراستناد در ۶۲ مجله به چاپ رسیده‌اند که مجله علوم ورزشی، مجله پزشکی سعودی، سالنامه تغذیه و متابولیسم و مجله بین‌المللی عمل بالینی مجلات هدف این حوزه شناخته شدند؛ واژگان رمضان، روزه، ورزش، روزه‌داری و عملکرد بدن، کلمات پرتکرار در نقشه موضوعی شناخته شده‌اند.	کتاب‌سنجی	۲۰۲۰	حسینا، ظفر و اولله

بررسی پیشینه‌های پژوهش نشان می‌دهد که به‌رغم استفاده اغلب پژوهش‌ها از ترسیم نقشه‌های علمی برای مصورسازی و نگاه تصمیم‌ساز و سیاست‌گذاری علمی بر آثار و نتایج آن‌ها، تاکنون ترسیم نقشه علمی و مطالعات علم‌سنجی بر روی مطالعات پژوهشی حوزه امام رضا (علیه السلام) انجام نشده است. این ضعف در مطالعات مانع از ایجاد شناخت عمیق درباره این حوزه و فعالیت‌ها و فعالان آن شده است. بر این اساس، پژوهش حاضر بر آن است تا نویسندگان و سازمان‌های همکار و پرکار در حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام) را شناسایی و با ترسیم نقشه علمی این حوزه و سنجش شاخص‌های مرکزیت، چگالی، ضریب همکاری، خوشه‌بندی، شبکه‌های هم‌تألیف در درجه نخست بر نقشه جامع علمی کشور در حوزه راهبردها و اقدامات صحنه گذاشته و از سوی دیگر نیز با در اختیار گذاشتن نقشه علمی پژوهش‌های حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام) به غنا و کیفیت هر چه بیشتر پژوهش‌های این حوزه و شناسایی نقصان‌های این زمینه و همچنین راهنمایی را برای سیاست‌گذاران و تصمیم‌سازان عرصه علمی پژوهشی در سطح کلان در اختیار گذاشته است.

۱-۲. روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش با رویکرد علم‌سنجی و با استفاده از تحلیل هم‌رخدادی واژگان و تکنیک تحلیل شبکه‌ای به بررسی و شناسایی روابط مفهومی میان آثار پژوهشی منتشرشده در موضوع امام رضا (علیه‌السلام) پرداخته است. برای تحلیل مقالات، کتاب‌ها و پایان‌نامه‌های این حوزه از نرم‌افزارهایی چون راور ماتریس، یو.سی.آی.نت و نت.دراو استفاده شده است. تحلیل هم‌رخدادی واژگانی، روش مناسبی برای کشف ارتباطات حوزه‌های پژوهشی علم است و پیوندهای مهمی را نشان می‌دهد که ممکن است کشف آن‌ها به روش‌های دیگر مشکل باشد. روش تحلیل هم‌رخدادی واژگانی می‌تواند به‌عنوان ابزاری قدرتمند، امکان تعقیب تحولات ساختاری و تکامل شبکه‌ادراکی و اجتماعی را میسر سازد. در این پژوهش، ابتدا همه پایگاه‌ها و نشریات علمی در حوزه موضوعی امام رضا (علیه‌السلام) شناسایی شد تا بتوان حجم داده‌های قابل تحلیل را استخراج کرد.

برای شناسایی نتایج پژوهش‌های انجام‌شده مرتبط با موضوع امام رضا (علیه‌السلام) در ایران، فهرست پایان‌نامه‌های دانشگاه‌های مرتبط مانند تهران، فردوسی، چمران، علوم تحقیقات، تهران شمال، تربیت مدرس و همچنین پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی مانند کتابخانه ملی، بانک اطلاعات کتاب و ناشران خانه کتاب، پایگاه اطلاع‌رسانی منابع کتابخانه‌های ایران، کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی، کتابخانه دیجیتال دفتر تبلیغات اسلامی، کتابخانه مجازی تخصصی کلام اسلامی (الفبا) با استفاده از کلیدواژه پذیرفته‌شده و رایج پایگاه‌های مذکور از جمله امام رضا، علی بن موسی، سیره رضوی، آستان قدس، امامت و امام هشتم منجر به بازیابی متن کامل آثار علمی منتشرشده در این حوزه شد و سپس متن کامل منابع مرتبط با این حوزه دانلود و بررسی شدند. با توجه به گستردگی آثار چاپ‌شده در حوزه امام هشتم شیعیان، علی بن موسی الرضا (علیه‌السلام) در جهت پیشبرد اهداف امام‌شناسی آن حضرت، نیاز به دسته‌بندی و گردآوری مشخصات آن‌ها در یک جا به منظور ایجاد امکان دسترسی به اطلاعات آثار پژوهشی دارای اعتبار علمی و ایجاد مجموعه‌ای منظم از فهرست آن‌ها برای استفاده حس شد. برای شناسایی جامعه پژوهش در این تحقیق، در پایگاه‌های اطلاعاتی بدون دسته‌بندی و نامنظم، تمام آثار با استفاده از عملگرهای

جست‌وجوی پیشرفته بررسی و آثار حوزه در سه بخش کتاب، مقاله و پایان‌نامه تفکیک شد. شایان ذکر است که در اغلب آن‌ها، آثار تکراری زیادی شناسایی شد و نیاز به حذف موارد تکراری بود. در نهایت ۴۳۷۲ اثر پژوهشی مرتبط با امام رضا (علیه السلام) شناسایی شد؛ ۲۴۲۳ جلد کتاب، ۱۳۰۵ مقاله، ۶۴۴ پایان‌نامه.

به منظور گردآوری اطلاعات در این پژوهش کلیه کتاب‌ها، مقالات و پایان‌نامه‌های قابل دسترس در حوزه پژوهش که از ابتدای تاریخ اسلام طرح بحث امام رضا (علیه السلام) را به صورت پژوهشی نگاشته شده و در پیشبرد این حوزه مؤثر بودند، بررسی شد. مقوله‌های مورد تحلیل شامل عنوان، سال، نشریه، همایش، ناشر، سازمان حامی، نویسنده، وابستگی سازمانی، مقطع تحصیلی، رشته تحصیلی، موضوع، چکیده، کلیدواژه‌ها و روش پژوهش بود. اطلاعات مستخرج مربوط به مقوله‌ها در سیاهه ارزیابی پژوهشگر ساخته وارد و فراوانی آن‌ها ثبت شد و محتوای سیاهه واریسی مذکور تا آخرین مرحله گردآوری داده‌ها در حال تکمیل بود. با توجه به اینکه برخی منابع فاقد اطلاعات مربوط به وابستگی سازمانی، مقطع تحصیلی، رشته تحصیلی پدیدآوران بود، ضمن جست‌وجوی عمومی وب و پایگاه استنادی جهان اسلام (آی.اس.سی.) در پایگاه‌های اطلاع‌رسانی اندیشوران حوزه، انجمن قلم ایران، امامت‌پدیا، دانشنامه امامت و ولایت، ویکی حسین، ویکی شیعه که به معرفی صاحبان آثار علمی حوزه پژوهش می‌پردازند و نیز وبگاه دانشگاه‌های کشور مراجعه شد تا حد امکان فیله‌های مد نظر در پژوهش حاضر تکمیل شوند.

اطلاعات توصیفی گردآوری شده با استفاده از سیاهه واریسی برای یک‌دست‌سازی و ترسیم نمودارها وارد نرم‌افزار اکسل شد. سپس حوزه‌های فعالیت پژوهش‌ها در سه گروه کتاب، مقاله و پایان‌نامه دسته‌بندی شد. همچنین برای تهیه ماتریس‌های متقارن برای ترسیم نقشه‌های هم‌خدادی از نرم‌افزار راورماتریس^۱ که داده‌های خود را در قالب فایل متن ساده دریافت می‌کند، استفاده شد. در گام بعد، ماتریس‌ها برای محاسبات

1. RavarMatrix

سنجه‌های مرکزیت درجه^۱ و بینیت^۲ شبکه‌های اجتماعی وارد نرم‌افزار یوسی‌آینت^۳ شد. به منظور مصورسازی نقشه‌ها هم از نرم‌افزارهای نتدراو^۴ و وی‌اِس‌ویور^۵ بهره گرفته شد. در این پژوهش برای نشان دادن نام آثار در جدول‌ها و شکل‌ها از علامت @ استفاده شد تا از دیگر فیلدهای اطلاعاتی تفکیک‌پذیر باشد. پژوهش در چند مرحله مستقل ولی مرتبط با هم به شرح زیر انجام گرفت:

۱. مبانی پژوهشی با جست‌وجوی پایگاه‌های اطلاعاتی، سازمان‌های مرتبط و دانشگاه‌ها و حوزه‌های علمیه در داخل و خارج از کشور شناسایی شدند؛
۲. آثار مرتبط با حوزه موضوعی امام رضا (علیه‌السلام) با جست‌وجوی پایگاه‌های اطلاعاتی مرتبط ملی و بین‌المللی شناسایی شدند؛
۳. با توجه به نقصان اطلاعات درباره آثار به‌ویژه در وابستگی سازمانی و تکمیل اطلاعات علمی پژوهشگران مانند رشته تحصیلی به وبگاه مؤسسات مراجعه شد و تا حد امکان سعی شد اطلاعات مورد نیاز در سیاهه^۵ و ارسلی^۴ تکمیل شود؛
۴. همه اطلاعات در فایل اکسلی با شیت‌های مختلف برای کتاب‌ها، مقالات و پایان‌نامه‌ها وارد و در چندین مرحله فیلتر شد تا اطلاعات تکراری و غیرمرتبط از مجموعه منابع شناسایی شده حذف و اطلاعات ناقص تا حد امکان تکمیل شود.
۵. برای توصیف یافته‌ها و نیز ترسیم نمودارها و نقشه‌های علمی از نرم‌افزارهای مناسب بهره گرفته شد.
۶. در ادامه تحلیل‌ها روی داده‌ها انجام گرفت و بر اساس آن‌ها به پرسش‌های بنیادی و اصلی پژوهش پاسخ داده شد.

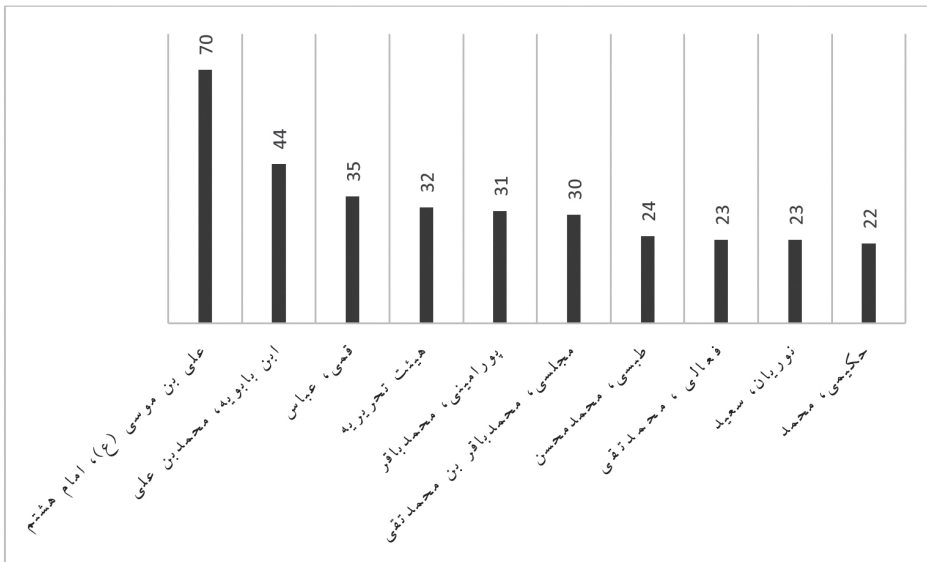
1. Degree Centrality
 2. Betweenness Centrality
 3. UCINET
 4. NetDraw
 5. VOSviewer

۲. یافته‌های پژوهش

در این بخش، به ترتیب پرسش‌های اساسی پژوهش، ابتدا پرسش و سپس یافته‌های مرتبط با هر پرسش ارائه شده است.

۲-۱. نویسندگان پرکار در زمینه موضوعی امام رضا (علیه السلام) چه کسانی هستند؟

۳۸۱۴ پژوهشگر، سازمان، همایش و کنگره به تألیف منابع اعم از کتاب، پایان‌نامه و مقاله در زمینه موضوعی امام رضا (علیه السلام) پرداخته‌اند. بر اساس شکل ۱، به ترتیب امام رضا (علیه السلام)، ابن بابویه، عباس قمی، هیئت تحریریه جشنواره فرهنگی هنری امام رضا (علیه السلام)، محمدباقر پورامینی، محمدباقر بن محمدتقی مجلسی، محمدمحسن طبسی، محمدتقی فعالی، سعید نوریان و محمد حکیمی فعال‌ترین نویسندگان در حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام) هستند.

شکل ۱. نویسندگان پرکار در انتشار آثار پژوهشی با محوریت موضوعی امام رضا (علیه السلام)

در خور توضیح است هیئت تحریریه شامل تعدادی از افراد است که به دلیل اشاره نشدن به آن‌ها در مستندات منتشر شده به همین شکل به آن‌ها اشاره شده است.

۲-۲. دانشگاه‌ها و مؤسسات علمی فعال در زمینه موضوعی امام رضا (علیه السلام) کدام‌ها هستند؟

نتایج نشان داد ۱۲۳۸ مؤسسه و دانشگاه در زمینه موضوعی امام رضا (علیه السلام) به تولید اثر پرداخته‌اند. بر اساس شکل ۲، بنیاد بین‌المللی فرهنگی هنری امام رضا (علیه السلام)، بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، آستان قدس رضوی، انتشارات به‌نشر، دانشگاه تهران، دانشگاه فردوسی مشهد، کتابخانه آیت‌الله بروجردی قم، جامعه المصطفی‌العالمیه، دانشگاه رازی و دانشگاه اصفهان ۱۰ سازمان فعال در تولید آثار با محوریت موضوعی امام رضا هستند.

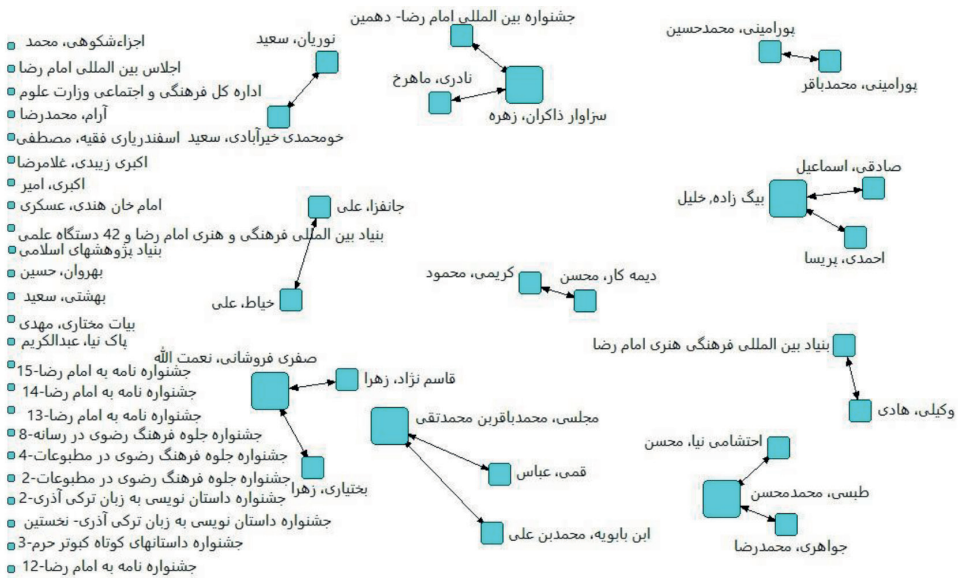
شکل ۲. سازمان‌های فعال در وابستگی سازمانی آثار پژوهشی منتشر شده در حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام)

۳-۲. توزیع فراوانی جنسیت نویسندگان در زمینه موضوعی امام رضا (علیه السلام) چگونه است؟

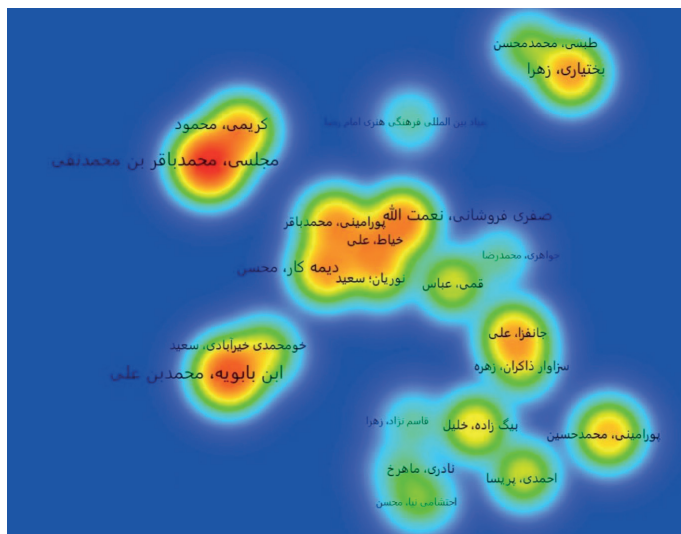
بر اساس یافته‌ها، ۶۸ درصد از تولیدکنندگان آثار آقا و ۲۳ درصد خانم هستند. جنسیت ۲۳ درصد از تولیدکنندگان نیز مشخص نیست و اسامی جشنواره‌ها و کنگره‌ها در این دسته قرار گرفته است.

۴-۲. میزان همکاری نویسندگان در زمینه موضوعی امام رضا (علیه السلام) چگونه است؟

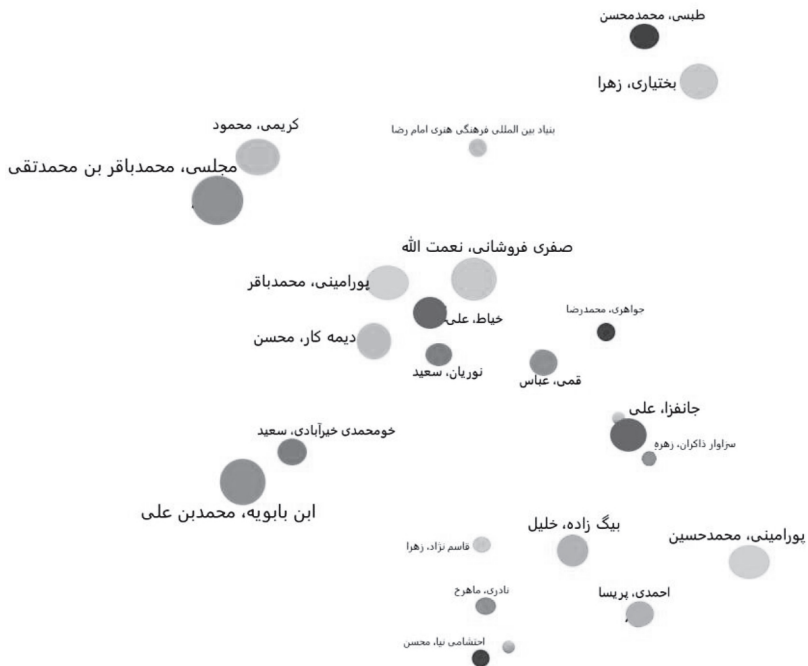
بر اساس شبکه هم‌تألیفی ترسیم‌شده نویسندگان در شکل‌های ۳ تا ۶ و جدول ۲، نخستین کنگره جهانی حضرت رضا (علیه السلام)، محمدبن علی ابن بابویه، محسن صادقی، غلامرضا اکبری زبیدی، دانشگاه امام صادق، محمدتقی فعالی، خلیل بیگزاده، مهدی بیات مختاری، علیرضا خان‌زاده بجستانی و عبدالکریم پاک‌نیا از محبوب‌ترین نویسندگان در زمینه موضوعی امام رضا (علیه السلام) هستند. عبدالرضا زاهدی، حسین بهروان، اسماعیل صادقی، محمد صالحی، نخستین کنگره جهانی حضرت رضا (علیه السلام)، محمد اجزاءشکوهی، نخستین اجلاس بین‌المللی امام رضا، محمدبن علی ابن بابویه، اداره کل فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم و محمدرضا آرام به دلیل داشتن بیشترین میزان مرکزیت بینیت از توانایی بالایی برای انتقال اطلاعات و دانش در شبکه برخوردارند. در صورتی که یکی از نویسندگان مزبور از شبکه حذف شود، ممکن است انتقال اطلاعات با مشکل روبه‌رو شود. عبدالرضا زاهدی، حسین بهروان، اسماعیل صادقی، محمد صالحی، نخستین کنگره حضرت رضا (علیه السلام)، محمد مهاجرانی، محمدبن علی ابن بابویه و ششمین جشنواره ملی هنرهای تجسمی امام رضا (علیه السلام) از مشهورترین نویسندگان فعال در شبکه هم‌تألیفی آثار با موضوع امام رضا (علیه السلام) هستند.

شکل ۳. شبکه هم‌تألیفی نویسندگان در حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام)

شکل ۴. نقشه چگالی نویسندگان فعال در حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام)

شکل ۵. نقشه خوشه‌بندی نویسندگان در حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام)

جدول ۲. شاخص‌های مرکزیت هم‌تألیفی نویسندگان آثار^۱ در حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام)

مرکزیت نزدیکی	نام نویسنده	ردیف	مرکزیت بینیت	نام نویسنده	ردیف	مرکزیت درجه	نام نویسنده	ردیف
۰/۷۱۴	زاهدی، عبدالرضا	۱	۰/۰۱۰	زاهدی، عبدالرضا	۱	۱۳	نخستین کنگره جهانی حضرت رضا (علیه السلام)	۱
۰/۷۱۴	بهبهان، حسین	۲	۰/۰۱۰	بهبهان، حسین	۲	۱۰	ابن بابویه، محمدبن علی	۲
۰/۷۱۴	صادقی، اسماعیل	۳	۰/۰۱۰	صادقی، اسماعیل	۳	۷	صادقی، اسماعیل	۳

۱. به دلیل صفر بودن مرکزیت درجه، بینیت و نزدیکی در ادامه فهرست از ذکر آن‌ها در جدول صرف نظر شد.

۰/۷۱۴	صالحی، محمد	۴	۰/۰۱۰	صالحی، محمد	۴	۶	اکبری زبیدی، غلامرضا	۴
۰/۷۱۴	نخستین کنگره جهانی حضرت رضا <small>علیه السلام</small>	۵	۰/۰۱۰	نخستین کنگره جهانی حضرت رضا <small>علیه السلام</small>	۵	۶	دانشگاه امام صادق <small>علیه السلام</small>	۵
۰/۷۱۴	اجزاء شکوهی، محمد	۶	۰	اجزاء شکوهی، محمد	۶	۶	فعال، محمدتقی	۶
۰/۷۱۴	مهاجرانی، محمد	۷	۰	نخستین اجلاس بین المللی امام رضا <small>علیه السلام</small> رمز وحدت و ائتلاف امت اسلامی	۷	۵	بیگ زاده، خلیل	۷
۰/۷۱۴	ابن بابویه، محمد بن علی	۸	۰	ابن بابویه، محمد بن علی	۸	۵	بیات مختاری، مهدی	۸
۰/۷۱۴	ابن بابویه، محمد بن علی	۹	۰	اداره کل فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم	۹	۵	خان زاده بجنستانی، علیرضا	۹
۰/۷۱۴	ششمین جشنواره ملی هنرهای تجسمی امام رضا <small>علیه السلام</small>	۱۰	۰	آرام، محمد رضا	۱۰	۵	پاک نیا، عبدالکریم	۱۰
۰/۷۱۴	فضل الله، محمد جواد	۱۱	۰	اسفندیاری (فقیه)، مصطفی	۱۱	۴	بهروان، حسین	۱۱
۰/۷۱۴	اکبری زبیدی، غلامرضا	۱۲	۰	اکبری زبیدی، غلامرضا	۱۲	۳	موحد ابطحی، محمد باقر	۱۲
۰/۷۱۴	سزاوارداکران، زهرة	۱۳	۰	اکبری، امیر	۱۳	۳	خامنه ای، علی	۱۳
۰/۷۱۴	غلامعلی، مهدی	۱۴	۰	امام خان (هندي)، عسکری	۱۴	۳	اجزاء شکوهی، محمد	۱۴
۰/۷۱۴	پورامینی، محمد حسین	۱۵	۰	بختیاری، زهرا	۱۵	۳	فضل الله، محمد جواد	۱۵

۰/۷۰۹	پاک نیا، عبدالکریم	۱۶	۰	بنیاد بین المللی فرهنگی هنری امام رضا	۱۶	۲	زاهدی، عبدالرضا	۱۶
۰/۷۰۹	اکبری، امیر	۱۷	۰	بنیاد بین المللی فرهنگی، هنری امام رضا (علیه السلام) و ۴۲ دستگاه علمی	۱۷	۲	صالحی، محمد	۱۷
۰/۷۰۹	خامنه ای، علی	۱۸	۰	بنیاد پژوهش‌های اسلامی	۱۸	۱	پورامینی، محمد حسین	۱۸
۰/۷۰۹	بیات مختاری، مهدی	۱۹	۰	اجزاءشکوهی	۱۹	۱	اکبری، امیر	۱۹
۰/۷۰۹	دومین همایش منزلت خانواده و سیک زندگی در فرهنگ رضوی	۲۰	۰	بهشتی، سعید	۲۰	۱	مهاجرانی، محمد	۲۰

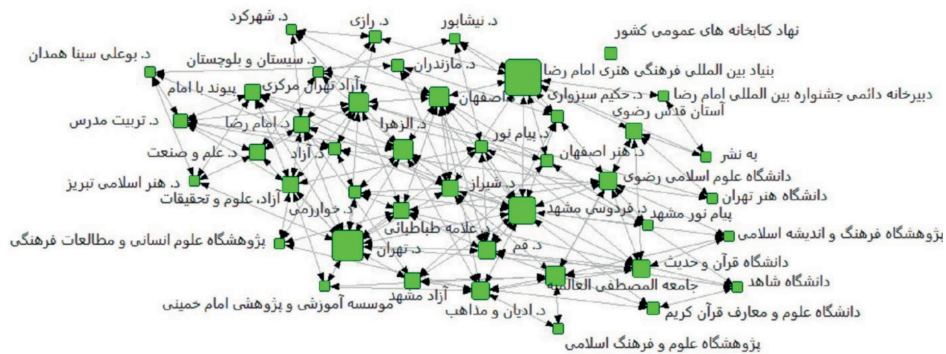
نگاهی به داده‌ها نشانه رابطه ضعیف و کم افراد در تولید آثار و نیز مرکزیت برخی افراد معدود بر اثر تولید آثار متعدد در حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام) است.

۲-۵. میزان همکاری دانشگاه و مؤسسات علمی در زمینه موضوعی امام رضا (علیه السلام) چگونه است؟

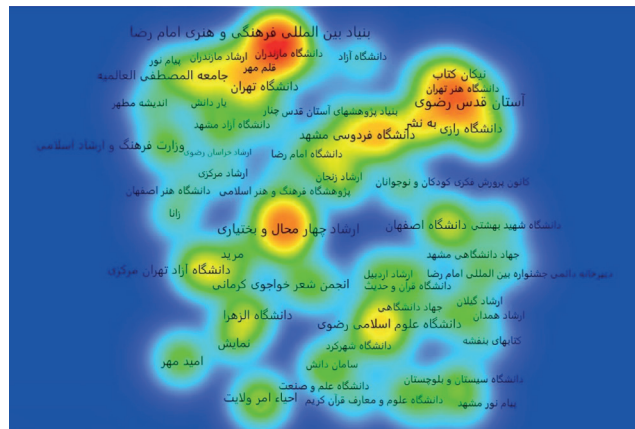
شکل‌های ۶ تا ۸ و جدول ۳ شبکه هم‌رخدادی و میزان همکاری سازمان‌های فعال در انتشار آثار با موضوع امام رضا (علیه السلام) را نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود، انتشارات انصاری، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان مرکزی، دانشگاه پیام نور^۱، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان اردبیل و موارد بعدی با داشتن بیشترین میزان مرکزیت درجه از محبوب‌ترین سازمان‌ها و مؤسسات در انتشار آثار هستند. انتشارات انصار، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، دانشگاه پیام نور،

۱. با توجه به اینکه در آثار مورد مطالعه دانشگاه پیام نور اشاره شده بود و اشاره‌ای به واحد دانشگاهی نشده بود، در مطالعه حاضر نیز نام دانشگاه پیام نور بدون تفکیک واحد دانشگاهی اشاره شده است.

اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات تهران، انتشارات نمایش، دانشگاه شاهد، دانشگاه تهران و دانشگاه پیام نور مشهد به دلیل داشتن بیشترین میزان سنجه مرکزیت بینیت جزء سازمان‌هایی هستند که به عنوان گره واسط میان سازمان‌های دیگر پیوند برقرار می‌کنند و نوعی پل ارتباطی میان سازمان‌های فعال در شبکه هستند. مؤسساتی نظیر انتشارات انصاری، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، دانشگاه شاهد، دانشگاه آزاد واحد مرکزی تهران، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان مرکزی، دانشگاه تبریز، دانشگاه میبد یزد، دانشگاه علوم پزشکی مشهد و دانشگاه پیام نور مشهد از مشهورترین سازمان‌های حامی و فعال در شبکه همکاری میان مؤسسات علمی در تدوین آثار هستند.

شکل ۶. شبکه همکاری سازمان‌های فعال در حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام)

شکل ۷. نقشه چگالی همکاری سازمان‌ها در حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام)

شکل ۸. نقشه خوشه‌بندی همکاری سازمان‌ها در حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام)

جدول ۳. شاخص‌های مرکزیت همکاری سازمان‌ها^۱ در حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام)

مرکزیت نزدیکی	نام سازمان	ردیف	مرکزیت بینیت	نام سازمان	ردیف	مرکزیت درجه	نام سازمان	ردیف
۰/۷۵۶	انصاری	۱	۸/۱۲۳	انصاری	۱	۹۳	انصاری	۱
۰/۷۵۶	دانشگاه علوم اسلامی رضوی	۲	۳/۱۹۱	دانشگاه علوم اسلامی رضوی	۲	۳۹	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی مرکزی	۲
۰/۷۵۶	دانشگاه شاهد	۳	۱/۸۳۸	دانشگاه پیام نور	۳	۳۸	دانشگاه پیام نور	۳

۱. به دلیل طولانی بودن جدول تنها به ۳۲ ردیف نخست اکتفا شده است.

۰/۶۵۶	دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مرکزی تهران	۴	۱/۲۸۶	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی مرکزی	۴	۳۴	دانشگاه علوم اسلامی رضوی	۴
۰/۶۵۵	دانشگاه پیام نور	۵	۰/۹۸۶	دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مرکزی تهران	۵	۳۲	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی اردبیل	۵
۰/۶۵۵	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی مرکزی	۶	۰/۹۵۷	دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران	۶	۳۱	بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی	۶
۰/۶۵۵	دانشگاه تبریز	۷	۰/۹۲۲	نمایش	۷	۲۲	پیام نور مشهد	۷
۰/۶۵۵	دانشگاه مبین	۸	۰/۹۱۳	دانشگاه شاهد	۸	۲۱	دانشگاه شیراز	۸
۰/۶۵۵	دانشگاه علوم پزشکی مشهد	۹	۰/۸۸۷	دانشگاه تهران	۹	۲۰	دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مرکزی تهران	۹
۰/۶۵۵	پیام نور مشهد	۱۰	۰/۸۸۷	پیام نور مشهد	۱۰	۱۸	احیای امر ولایت	۱۰
۰/۶۵۵	دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران	۱۱	۰/۸۵۱	حوزه علمیه، موسسه آموزش عالی حوزوی امام رضا (علیه السلام)	۱۱	۱۸	دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم	۱۱
۰/۶۵۵	دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مشهد	۱۲	۰/۷۷۰	دارالحدیث	۱۲	۱۸	دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مشهد	۱۲
۰/۶۵۵	دانشگاه تهران	۱۳	۰/۷۳۷	دانشگاه ایلام	۱۳	۱۷	دانشگاه تهران	۱۳
۰/۶۵۵	دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم	۱۴	۰/۶۸۸	دانشگاه علم و صنعت	۱۴	۱۶	دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال	۱۴
۰/۶۵۵	دانشگاه اصفهان	۱۵	۰/۶۸۰	دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات	۱۵	۱۵	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی خراسان جنوبی	۱۵

۰/۶۵۵	دانشگاه شهرکرد	۱۶	۰/۶۲۳	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی مازندران	۱۶	۱۵	دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران	۱۶
۰/۶۵۵	دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات	۱۷	۰/۶۱۷	دانشگاه اصفهان	۱۷	۱۵	دانشگاه اصفهان	۱۷
۰/۶۵۵	دانشگاه شیراز	۱۸	۰/۶۱۲	دانشگاه میبد	۱۸	۱۵	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی سمنان	۱۸
۰/۶۵۵	دارالحدیث	۱۹	۰/۵۳۲	دانشگاه علوم پزشکی مشهد	۱۹	۱۵	دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات	۱۹
۰/۶۵۵	دانشگاه تربیت مدرس	۲۰	۰/۵۱۶	دانشگاه شیراز	۲۰	۱۵	دارالحدیث	۲۰
۰/۶۵۵	دانشگاه معارف اسلامی	۲۱	۰/۴۵۸	دانشگاه سیستان و بلوچستان	۲۱	۱۵	نمابندگی ولی فقیه	۲۱
۰/۶۵۵	دانشگاه بوعلی سینا همدان	۲۲	۰/۴۴۸	دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مشهد	۲۲	۱۵	صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، مرکز پژوهش‌های اسلامی قم	۲۲
۰/۶۵۵	دانشکده اصول الدین قم	۲۳	۰/۳۵۵	پژوهشگاه حوزه و دانشگاه	۲۳	۱۴	المؤتمر العالمی للامام الرضا علیه السلام	۲۳
۰/۶۵۵	دانشگاه سیستان و بلوچستان	۲۴	۰/۳۴۵	انصاریان	۲۴	۱۳	دانشگاه شهرکرد	۲۴
۰/۶۵۵	بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی	۲۵	۰/۳۳۸	دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم	۲۵	۱۲	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی کرمان	۲۵

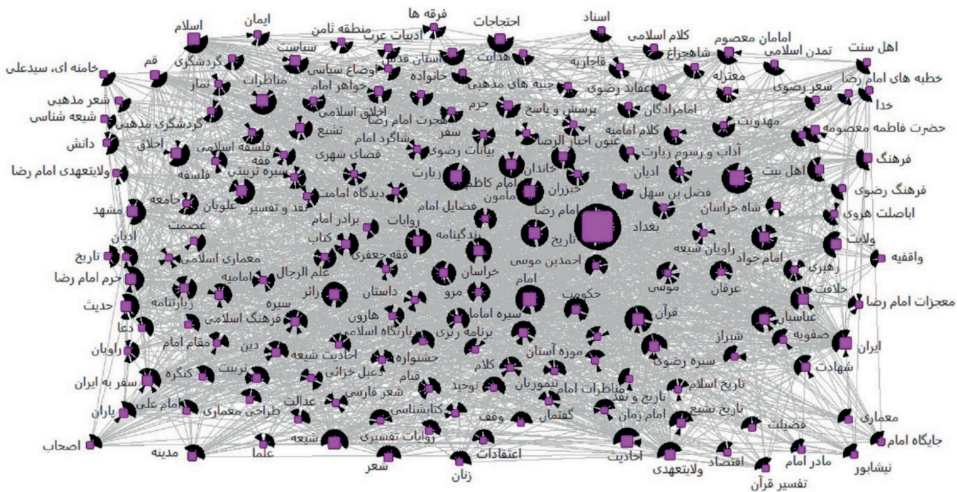
۰/۶۵۵	دانشگاه ایلام	۲۶	۰/۳۳۱	بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی	۲۶	۱۲	دانشگاه علم و صنعت	۲۶
۰/۶۵۵	دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ساری	۲۷	۰/۳۱۵	دانشگاه محقق اردبیلی	۲۷	۱۲	هاتف	۲۷
۰/۶۵۵	پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (علیه السلام)	۲۸	۰/۳۱۵	پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی	۲۸	۱۲	موسسه فرهنگی نورالائمه (علیهم السلام)	۲۸
۰/۶۵۵	احیاء امر ولایت	۲۹	۰/۳۱۵	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی اردبیل	۲۹	۱۲	سبحان توس	۲۹
۰/۶۵۵	پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی	۳۰	۰/۳۱۵	دانشگاه امیرالمومنین (علیه السلام)	۳۰	۱۱	دانشگاه علوم پزشکی مشهد	۳۰
۰/۶۵۵	دانشگاه علم و صنعت	۳۱	۰/۳۱۵	امیدمهر	۳۱	۱۱	آثار اهل بیت (علیهم السلام)	۳۱
۰/۶۵۵	دانشگاه نیشابور	۳۲	۰/۳۱۵	آثار اهل بیت (علیهم السلام)	۳۲	۱۱	دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بجنورد	۳۲

نگاهی به داده‌ها حاکی از مرکزیت دو مرکز آستان قدس رضوی و بنیاد بین‌المللی فرهنگی هنری امام رضا (علیه السلام) در کل شبکه است. این موضوع نشانه تمرکز کم سازمان‌ها در این حوزه موضوعی است.

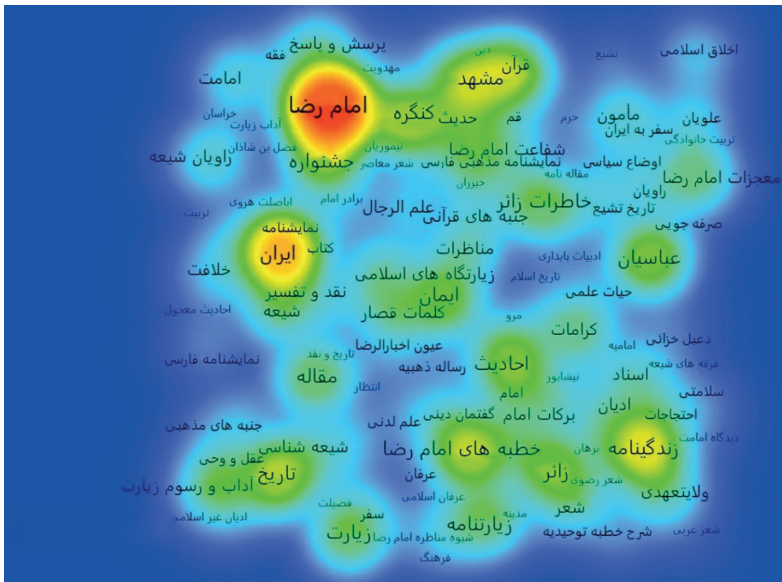
۲-۶. هم‌رخدادی کلیدواژگان به‌کارگیری شده توسط نویسندگان در زمینه موضوعی امام رضا (علیه السلام) چگونه است؟

براساس شکل‌های ۹ تا ۱۱ و جدول ۴ به‌ترتیب موضوعات امام، اهل بیت، زائر سرا، آستان قدس رضوی، پزشکی اسلامی، طراحی معماری، مدینه، کلام امامیه، خلافت

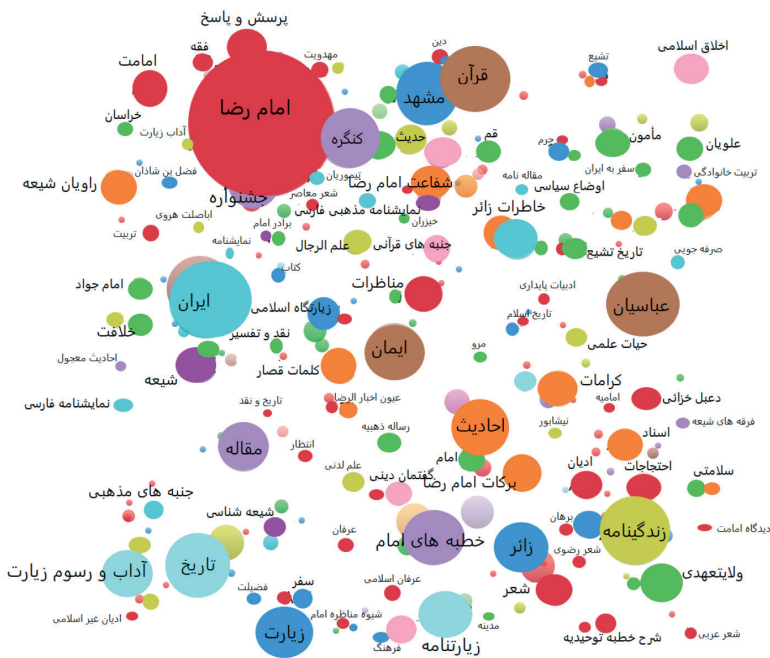
مأمون و اهل سنت از محبوب‌ترین موضوعات در پژوهش‌ها در حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام) است. موضوعات امام، امام علی، القاب، فلسفه دینی، ائمه، گفتمان، شفاعت امام رضا، مقام امام، زناشویی و آستان قدس رضوی به دلیل داشتن بیشترین میزان مرکزیت نزدیکی از موضوعات برگزیده شبکه هم‌خدادی کلیدواژگان آثار هستند. امام، امام علی، آستان قدس رضوی، ائمه، فلسفه دینی، القاب، زناشویی، اهل بیت، مقام امام و شفاعت امام رضا نیز به دلیل داشتن میزان مرکزیت بینیت به ترتیب جزو اثرگذارترین موضوعات در شبکه هم‌خدادی کلیدواژگان هستند.

شکل ۹. شبکه هم‌خدادی کلیدواژگان در حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام)

شکل ۱۰. نقشه چگالی کلیدواژگان در حوزه موضوعی امام رضا (عليه السلام)

شکل ۱۱. نقشه خوشه‌بندی کلیدواژگان در حوزه موضوعی امام رضا (عليه السلام)

جدول ۴. شاخص‌های مرکزیت هم‌رخدادی واژگان^۱ در حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام)

مرکزیت نزدیکی	واژگان	ردیف	مرکزیت بینیت	واژگان	ردیف	مرکزیت درجه	واژگان	ردیف
۲/۵۶۲	امام	۱	۴۵/۱۰۰	امام	۱	۱۴۷۲۵	امام	۱
۲/۵۲۷	امام‌علی	۲	۲/۰۰۴	امام‌علی	۲	۳۶۷۵	اهل بیت	۲
۲/۵۲۴	القاب	۳	۱/۸۸۹	آستان قدس رضوی	۳	۳۳۰۲	زائرسرا	۳
۲/۵۲۳	فلسفه‌دینی	۴	۱/۷۵۹	ائمه	۴	۲۹۹۰	آستان قدس رضوی	۴
۲/۵۲۲	ائمه	۵	۱/۶۹۴	فلسفه‌دینی	۵	۲۷۲۸	پزشکی اسلامی	۵
۲/۵۲۲	گفتمان	۶	۱/۳۱۴	القاب	۶	۲۵۶۶	طراحی معماری	۶
۲/۵۲۱	شفاعت امام رضا	۷	۱/۳۰۴	زناشویی اسلام	۷	۲۵۴۴	مدینه	۷
۲/۵۲۱	مقام امام	۸	۱/۲۴۱	اهل بیت	۸	۲۴۶۲	کلام امامیه	۸
۲/۵۲۱	زناشویی اسلام	۹	۰/۹۷۵	مقام امام	۹	۲۲۲۶	خلافت مأمون	۹
۲/۵۲۱	آستان قدس رضوی	۱۰	۰/۹۶۷	شفاعت امام رضا	۱۰	۲۲۲۱	اهل سنت	۱۰
۲/۵۲۱	اهل بیت	۱۱	۰/۹۶۷	گفتمان	۱۱	۲۱۶۰	ائمه	۱۱
۲/۵۱۹	پزشکی اسلامی	۱۲	۰/۷۲۸	پزشکی اسلامی	۱۲	۲۱۴۰	خدا	۱۲
۲/۵۱۸	امام‌زمان	۱۳	۰/۶۸۵	احتجاجات	۱۳	۱۷۶۱	تیموریان	۱۳
۲/۵۱۸	طراحی معماری	۱۴	۰/۶۷۱	زائرسرا	۱۴	۱۷۵۵	زناشویی اسلام	۱۴
۲/۵۱۸	زائرسرا	۱۵	۰/۶۵۹	سیره	۱۵	۱۶۹۸	معماری	۱۵
۲/۵۱۸	سیره	۱۶	۰/۶۳۲	حدیث سلسله الذهب	۱۶	۱۶۴۷	روایات تفسیری	۱۶

۱. به دلیل طولانی بودن جدول از ارائه ادامه محتوای جدول پیشگیری شد.

۲/۵۱۸	رساله ذهبیه	۱۷	۰/۴۹۷	مدینه	۱۷	۱۵۰۲	اخلاق	۱۷
۲/۵۱۸	جنبه‌های قرآنی	۱۸	۰/۴۸۴	روایات تفسیری	۱۸	۱۴۹۲	زیارت	۱۸
۲/۵۱۷	وظایف امام	۱۹	۰/۴۴۶	امام زمان	۱۹	۱۰۹۲	حکومت	۱۹
۲/۵۱۷	الگوی مبارزه و روبرویی	۲۰	۰/۴۰۱	وظایف امام	۲۰	۹۶۲	کتاب‌شناسی	۲۰

نگاهی به داده‌ها حاکی از پراکندگی مطالعات و نیز تمرکز کم آثار بر حوزه‌های متعدد فکری و نظری امام رضا (علیه السلام) است. از این رو، ضروری است پژوهشگران با تمرکز بیشتری بر تمام حوزه‌های شخصیتی، تعالیم و مسائل مرتبط با امام رضا (علیه السلام) بپردازند.

۳. بحث و نتیجه‌گیری

در این بخش، به ترتیب پرسش‌های اساسی پژوهش، ابتدا نتایج و تحلیل نتایج و در صورتی که در پژوهش‌های اشاره شده در پیشینه پژوهش، یافته مرتبگی باشد، نتایج با یافته‌های پژوهش‌های مذکور مقایسه و تحلیل شده است.

نتایج پژوهش درباره نویسنده‌گان پرکار نشان داد که پژوهشگران و سازمان‌های متعددی به تألیف منابع اعم از کتاب، مقاله و انجام پژوهش در قالب پایان‌نامه در زمینه موضوعی امام رضا (علیه السلام) پرداخته‌اند. نتایج نشان می‌دهد برگزاری جشنواره بین‌المللی امام رضا (علیه السلام) از سوی بنیاد بین‌المللی فرهنگی و هنری امام رضا (علیه السلام) با مشارکت ادارات کل وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در استان‌ها نقش مهمی در تولید مقاله و همچنین انتشار کتاب داشته و حضور هیئت تحریریه جشنواره به‌عنوان پدیدآور در حوزه کتاب‌ها و مقاله‌های ارائه شده در این جشنواره شایسته توجه است. علاوه بر این، با توجه به حمایت‌های حاکمیتی و نیاز فرهنگی و معنوی جامعه به پژوهش در این حوزه‌ها، ضروری است پژوهشگران بیشتری در این حوزه فعالیت کنند. البته به دلیل کم‌توجهی حوزه‌های علمی و استادان

و طلاب فعال در آن‌ها به پژوهش و انتشار آثار در این حوزه‌ها بر اساس اصول علمی مطلوب نشریات، کمتر شاهد حضور این قشر از تحصیل‌کردگان در این حوزه هستیم. از سویی نیز با توجه به گستره موضوعات مرتبط با امام رضا (علیه السلام) و سازمان‌ها و نهادهای مختلف مرتبط با این حوزه، انتظار است پژوهشگران اهتمام بیشتری به پژوهش‌ها و انتشار آثار در حوزه‌های متنوع موضوعی امام رضا (علیه السلام) داشته باشند.

نتایج پژوهش در حوزه دانشگاه‌ها و مؤسسات فعال در زمینه موضوعی امام رضا (علیه السلام) نشان داد مؤسسه‌ها و دانشگاه‌های متعددی در زمینه موضوعی امام رضا (علیه السلام) به تولید اثر پرداخته‌اند. جست‌وجو در این زمینه حاکی است که حوزه‌های علمیه و مراکز مذهبی علمی کمتر در این حوزه‌ها سرمایه‌گذاری و اقدام به پژوهش‌های بنیادی یا کاربردی در این زمینه‌ها کرده‌اند. یافته‌های اکبری و عابدی (۱۳۹۵) از نظر مشارکت پژوهشگران جامعه المصطفی العالمیه، دانشگاه اصفهان و دانشگاه تهران و اینکه مشارکت زیادی در انتشار مقاله در حوزه مطالعات تاریخی جهان اسلام داشتند با یافته‌های این پژوهش همسویی دارد. همین مقایسه نشان می‌دهد که این مؤسسات از جمله مؤسسات فعال در حوزه‌های مرتبط با اسلام و ائمه معصومین هستند و شایسته است این مؤسسات توجه جدی به توسعه فعالیت‌های علمی و پژوهشی‌شان در حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام) داشته باشند.

از نظر رتبه علمی / مقطع تحصیلی نویسندگان، بر مبنای نتایج پژوهش می‌توان گفت، بیشترین تعداد پایان‌نامه‌ها، در مقطع کارشناسی ارشد تدوین شده است. اعضای هیئت علمی با مرتب استادیاری و دانشیاری بیشترین همکاری را در تدوین پایان‌نامه‌هایی با موضوع امام رضا (علیه السلام) داشته‌اند. مشارکت اندک استادان حوزوی در راهنمایی و مشاوره پایان‌نامه‌ها نشان می‌دهد حوزه‌های دیگر علوم اسلامی در اولویت بالاتری برای پژوهش در دانشگاه‌های اسلامی و مراکز علمی حوزه دین قرار دارند و حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام)، نیازمند توجه بیشتر مراکز حوزوی و دینی است؛ همچنین می‌توان گفت، پژوهشگرانی که دارای رتبه علمی استادیاری هستند، بیشترین مشارکت را در انتشار مقاله داشته‌اند. پژوهشگران دارای رتبه علمی / تحصیلی کارشناس ارشد، دانشیار، دانشجوی

دکتر، دانش‌آموختهٔ دکترا، استاد، دانشجوی کارشناسی ارشد، کارشناس، مربی، طلاب سطح ۴ حوزه، طلاب سطح ۳ حوزه، پسادکتر، حوزوی و دانشجوی کارشناسی به‌ترتیب در اولویت‌های بعدی مشارکت در انتشار مقاله با موضوع امام رضا (علیه‌السلام) هستند. تعداد حوزویان به نسبت مقالات منتشرشده بسیار پایین و همکاری کمی بین حوزویان و دانشگاهیان در انتشار مقاله وجود داشته است. نتایج این پژوهش از نظر مشارکت حوزویان در انتشار مقاله با نتایج پژوهش اسدی و همکاران (۱۳۹۴) همسوست. اسدی و همکاران (۱۳۹۴) نشان دادند مشارکت واقعی بین حوزویان و دانشگاهیان وجود ندارد و از نظر رتبهٔ علمی/تحصیلی نیز با پژوهش اکبری و عابدی (۱۳۹۵) همخوانی دارد. آن‌ها نشان دادند بیشترین سهم در ارائه مقالات در فصلنامهٔ علمی پژوهشی مطالعات تاریخی جهان اسلام با رتبهٔ استادیاری با ۳۰/۳ درصد اختصاص دارد و دانشجویان دکترا و درجهٔ کارشناسی ارشد در جایگاه‌های بعدی بودند. همین موضوع نشانهٔ همکاری استادان جوان برای فعالیت در این حوزه است؛ لذا شایسته است این پژوهشگران در ارتقا به مراتب بالاتر علمی نیز در این حوزه‌ها فعالیت داشته باشند.

از نظر توزیع فراوانی جنسیت نویسندگان بر اساس نتایج پژوهش، در مجموع حدود ۷۰ درصد پژوهشگران را آقایان تشکیل می‌دهند و حضور بانوان پژوهشگر در این زمینه بسیار ضعیف شناسایی شد. این یافته با نتایج پژوهش‌های مشابه در حوزهٔ علوم اسلامی همخوانی دارد. توجه برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران به این مسئله، اهمیت زیادی دارد تا از این قابلیت استفاده شایسته‌ای شود. همچنین توجه دادن دانشجویان زن از سوی استادان دانشگاه و نظام‌های آموزش عالی برای پژوهش در حوزهٔ موضوعی امام رضا (علیه‌السلام) اهمیت بسیاری دارد.

با توجه به بررسی‌های انجام‌شده از نظر رشتهٔ علمی نویسندگان، در مجموع رشته‌های علمی متعددی در انتشار مقاله با موضوع امام رضا (علیه‌السلام) مشارکت داشتند، انتظار است رشته‌های علمی مرتبط با مطالعات اسلامی که نزدیکی بیشتری با حوزهٔ موضوعی امام رضا (علیه‌السلام) دارند و در بیشتر دانشگاه‌های مادر، علوم انسانی و مراکز علمی دینی و حوزوی فعالیت می‌کنند، مشارکت بیشتری در تبیین اندیشه‌های آن حضرت و ترویج آن در قالب

نتایج پژوهش به شکل مقاله داشته باشند که نتایج پژوهش حاضر مغایر با آن است و نشان‌دهنده ضرورت توجه بیشتر برنامه‌ریزان دانشگاهی است.

با توجه به بررسی‌های انجام‌شده، روش‌های پژوهش متعددی برای تدوین و نگارش پژوهش‌ها به کار گرفته شده است. روش‌شناسی سندی، توصیفی تحلیلی بیشترین کاربرد را در این پژوهش‌ها داشته‌اند و از روش‌های پیمایشی، تحلیل محتوای کیفی، تحلیل گفتمان، مطالعه تطبیقی و نظریه زمینه‌ای نیز در موارد معدودی استفاده شده است. با توجه به اشاره نکردن به روش‌شناسی در عمده پژوهش‌ها و مقالات، متأسفانه یافته مناسبی از منظر روش‌شناسی آثار شناسایی نشده است؛ بنابراین نتایج تحلیل شده مرتبط در این بخش از تعداد واقعی پایین‌تر است. یافته‌های این پژوهش از نظر فراوانی استفاده از روش سندی با مطالعه تیرگر و همکاران (۱۳۹۶ الف وب) همخوانی دارد. تیرگر و همکاران (۱۳۹۶ الف وب) نشان دادند به لحاظ نوع مطالعه بیشتر مقالات (۶۷/۳ درصد) به صورت مروری بوده است. با وجود این و با توجه به اسناد و مستندات موجود و افزایش سطح دسترسی به آن‌ها در پایگاه‌های اطلاعاتی، به نظر می‌رسد روش سندی و تاریخی بیشتر مورد توجه پژوهشگران قرار گیرد. گرایش به استفاده از روش‌های سندی، توصیفی و تحلیلی کمتر ناظر بر استفاده کاربردی و عملی از اندیشه‌ها در بستر زندگی امروزی است و پژوهش کمتری مبتنی بر مسئله با استفاده از این روش صورت می‌گیرد؛ از آنجا که دسترسی به داده‌ها در این مطالعات آسان و انتشار نتایج راحت‌تر است، پژوهشگران بیشتری مطالعات خویش را با روش اسنادی انجام می‌دهند. توجه به روش‌های پژوهشی ناظر بر حل مسائل بنیادی دنیای کنونی، مبتنی بر اندیشه‌های امام رضا (علیه السلام) می‌تواند تاثیرگذاری مطالعات را افزایش دهد.

بر اساس شبکه هم‌تألیفی ترسیم شده، در مجموع نویسندگان نخستین کنگره جهانی حضرت رضا (علیه السلام)، محمد بن علی ابن بابویه، محسن صادقی، غلامرضا اکبری زبیدی، دانشگاه امام صادق، محمدتقی فعالی، خلیل بیگ‌زاده، مهدی بیات مختاری، علیرضا خان‌زاده بجستانی و عبدالکریم پاک‌نیا از محبوب‌ترین نویسندگان در زمینه موضوعی امام رضا (علیه السلام) هستند. عبدالرضا زاهدی، حسین بهروان، اسماعیل صادقی، محمد صالحی،

نخستین کنگره جهانی حضرت رضا (علیه السلام)، محمد اجزاءشکوهی، نخستین اجلاس بین المللی امام رضا (علیه السلام)، محمد بن علی ابن بابویه، اداره کل فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم و محمدرضا آرام به دلیل داشتن بیشترین میزان مرکزیت بینیت توانایی زیادی برای انتقال اطلاعات و دانش در شبکه دارند. در صورتی که یکی از نویسندگان مزبور از شبکه حذف شود، ممکن است انتقال اطلاعات با مشکل روبه‌رو شود. عبدالرضا زاهدی، حسین بهروان، اسماعیل صادقی، محمد صالحی، نویسندگان نخستین کنگره حضرت رضا (علیه السلام)، محمد مهاجرانی، محمد بن علی ابن بابویه و ششمین جشنواره ملی هنرهای تجسمی امام رضا (علیه السلام) از مشهورترین نویسندگان فعال در شبکه هم‌تألیفی آثار با موضوع امام رضا (علیه السلام) هستند. انتظار است بخش مهمی از پدیدآورندگان کتاب‌ها، مقالات و پایان‌نامه‌ها مشترک یا هم‌پوشانی زیادی داشته باشند؛ در صورت وجود این وضعیت، می‌توان استنباط کرد که ما حاصل پژوهش‌های انجام شده، در قالب کتاب یا مقاله منتشر شده است. بررسی نویسندگان محبوب، مشهور و با مرکزیت بینیت بالا در بین آثار نشان می‌دهد هم‌پوشانی بسیار کمی بین نویسندگان آن‌ها وجود دارد و این نشانه ضعف نویسندگی در حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام) و حرفه‌ای نبودن پژوهش در این حوزه است.

از نظر میزان همکاری رشته‌های علمی، رشته علوم تربیتی، پژوهش اجتماعی، دین‌پژوهی، پژوهش علوم اجتماعی، مطالعات برنامه درسی، روان‌شناسی تربیتی، فقه و مبانی حقوق اسلامی، علوم اجتماعی، کلام امامیه و تاریخ اسلام با داشتن بیشترین میزان مرکزیت درجه از محبوب‌ترین رشته‌ها در شبکه همکاری بین‌رشته‌ای هستند. میزان مرکزیت بینیت رشته‌ها دال بر میزان انتقال اطلاعات در شبکه همکاری توسط یک رشته علمی است؛ بنابراین، رشته‌هایی مانند علوم تربیتی، روان‌شناسی تربیتی، مطالعات برنامه درسی، دین‌پژوهی، فقه و حقوق اسلامی، کلام امامیه، فقه و حقوق اسلامی، علوم اجتماعی، پژوهش اجتماعی و تاریخ اسلام بیشترین نقش را در انتقال اطلاعات میان رشته‌ها دارند. در نقشه همکاری میان رشته‌ها، مرکزیت نزدیکی نشان‌دهنده میزان شهرت و برگزیده رشته است. رشته‌هایی نظیر علوم تربیتی، مطالعات برنامه درسی، دین‌پژوهی، تاریخ اسلام، روان‌شناسی تربیتی، علوم اجتماعی، علوم اسلامی، پژوهش

علوم اجتماعی، ادبیات داستانی و پژوهش اجتماعی جزو رشته‌های برگزیده و مشهور در شبکه همکاری رشته‌های علمی مقالات حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام) هستند. بسیاری از رشته‌های مرتبط با علوم اسلامی که انتظار می‌رفت نقش پررنگ‌تر و برجسته‌تری در تولید علم و شکل‌گیری شبکه همکاری علمی حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام) داشته باشند؛ مانند تفسیر تطبیقی، قرآن و علوم سیاسی، تصوف و عرفان اسلامی، مطالعات تاریخ تشیع، علوم حدیث، قرآن و متون اسلامی و... در پیرامون شبکه همکاری هستند و نقش چندان موثری در شکل‌گیری همکاری علمی ندارند. همچنین در رشته‌های مختلف خلأهای پژوهشی درست شناسایی نشده و مبتنی بر نیازهای جامعه به‌ویژه اینکه امام رضاع در ایران و مشهد دفن شده، لازم است اقدامات پژوهشی بیشتر انجام شود، انجام نشده است.

نتایج مرتبط با میزان همکاری دانشگاه‌ها و موسسات علمی نشان می‌دهد، انتشارات انصاری، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان مرکزی، دانشگاه پیام نور، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان اردبیل، بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، دانشگاه پیام نور مشهد، دانشگاه شیراز، دانشگاه آزاد واحد مرکزی تهران و انتشارات احیاء امر ولایت با داشتن بیشترین میزان مرکزیت در جه از محبوب‌ترین سازمان‌ها و مؤسسات در انتشار آثار هستند. انتشارات انصاری، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، دانشگاه پیام نور، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات تهران، انتشارات نمایش، دانشگاه شاهد، دانشگاه تهران و دانشگاه پیام نور مشهد به دلیل داشتن بیشترین میزان سنجه مرکزیت بینت جزو سازمان‌هایی هستند که به‌عنوان گره واسط میان سازمان‌های دیگر پیوند برقرار می‌کنند و نوعی پل ارتباطی میان سازمان‌های فعال در شبکه هستند. مؤسساتی نظیر انتشارات انصاری، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، دانشگاه شاهد، دانشگاه آزاد واحد مرکزی تهران، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان مرکزی، دانشگاه تبریز، دانشگاه میبد یزد، دانشگاه علوم پزشکی مشهد و دانشگاه پیام نور مشهد از مشهورترین سازمان‌های حامی و فعال در شبکه همکاری میان مؤسسات علمی در تدوین آثار هستند.

مراکز مهمی مانند احیاء امر ولایت، آثار اهل بیت (علیهم‌السلام)، بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، به‌نشر، فرهنگ اهل بیت و بسیاری نهادهای دیگر که وظیفه ذاتی آن‌ها فعالیت در حوزه موضوعی امام رضا (علیه‌السلام) است، محبوبیت و شهرت زیادی ندارند و در رتبه‌های بعدی از نظر میزان مرکزیت بینیت هستند. برخی از این سازمان‌ها بودجه نسبتاً زیادی دارند و لازم است با برنامه‌ریزی به جایگاه مناسب‌تری از نظر میزان تاثیرگذاری دست یابند.

از نظر هم‌رخدادی کلیدواژگان به کارگیری شده توسط نویسندگان در زمینه موضوعی امام رضا (علیه‌السلام)، به ترتیب موضوعات امام، اهل بیت، زائرسرا، آستان قدس رضوی، پزشکی اسلامی، طراحی معماری، مدینه، کلام امامیه، خلافت مأمون و اهل سنت از محبوب‌ترین موضوعات هستند. موضوعات امام، امام علی، القاب، فلسفه دینی، ائمه، گفتمان، شفاعت امام رضا، مقام امام، زناشویی و آستان قدس رضوی به دلیل داشتن بیشترین میزان مرکزیت نزدیکی از موضوعات برگزیده شبکه هم‌رخدادی کلیدواژگان آثار هستند. امام، امام علی، آستان قدس رضوی، ائمه، فلسفه دینی، القاب، زناشویی، اهل بیت، مقام امام و شفاعت امام رضاع نیز به دلیل داشتن میزان مرکزیت بینیت به ترتیب جزو اثرگذارترین موضوعات در شبکه هم‌رخدادی کلیدواژگان هستند. بررسی حوزه‌های موضوعی مورد توجه پژوهشگران نشان می‌دهد موضوعات بسیار مهمی وجود دارد که در پژوهش‌ها توجه چندانی به آن‌ها نشده است. در نتیجه، این موضوع‌ها با وجود ارتباطی که با زندگی واقعی و روزمره مردم دارند و باید در پژوهش‌های و مطالعات به آن‌ها توجه شود، به‌عنوان موضوع‌های اصلی و کانونی مورد توجه قرار نگرفته‌اند. برخی از این موضوعات عبارت است از: زناشویی، اخلاق، وحدت اسلامی، فرهنگ رضوی، مقام امام، بهداشت، پیام‌ها و سخنرانی‌ها، سفر به ایران، ولایت، زندگی، تربیت اخلاقی، سلامتی و ...

نتایج این پژوهش نشانه مشارکت ۳۸۱۴ پدیدآورنده، ۱۲۳۸ دانشگاه یا موسسه در انتشار ۱۲۹۳۶ اثر است. این حجم از انتشار آثار نشان‌دهنده شکل‌گیری شبکه همکاری علمی بین پژوهشگران، دانشگاه‌ها و موسسه‌های علمی پژوهشی و ناشران بوده است. با وجود این، همکاری کم‌نهادهای علمی پژوهشی حوزه‌های دینی مثل حوزه علمیه قم و

مشارکت پایین طلاب در تولید و انتشار مقاله، پایان‌نامه و کتاب شایسته توجه جدی است. حضور نداشتن برخی از دانشگاه‌های مهم کشور که در شهرهای مذهبی فعالیت می‌کنند مثل دانشگاه قم، دانشگاه باقرالعلوم و دیگر مراکز علمی پژوهشی نیازمند توجه جدی به این مسئله است. اطلاع‌رسانی یافته‌های این پژوهش به دانشگاه‌های علوم انسانی به‌ویژه اسلامی و حوزه‌های علمیه و اعلام موضوع‌های مهمی که کمتر مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است، در ترغیب آن‌ها به انجام پژوهش موثر خواهد بود.

با توجه به نتایج این پژوهش، تلاش شد پیشنهاد‌های کاربردی برای ارتقای تولید و انتشار آثار علمی و پژوهشی ارائه شود. در این زمینه، ابتدا نتیجه حاصل و سپس پیشنهاد‌های کاربردی ارائه شده است:

- با توجه به مشارکت بالای تعداد محدودی نویسنده و پژوهشگر در انتشار آثار، پیشنهاد می‌شود نهاد‌های علمی و پژوهشی و همچنین ناشرانی که به صورت تخصصی به انتشار آثار مرتبط با امام رضا (علیه السلام) می‌پردازند، از مشارکت نویسندگان مشخص شده در نتایج این پژوهش در برنامه‌ریزی‌های علمی پژوهشی و نشر بهره‌مند شوند و با مشارکت آن‌ها مسیر تحقیقاتی و انتشارات خویش را برنامه‌ریزی کنند. کمک به تربیت پژوهشگران جوان با کمک پژوهشگران و نویسندگان پرکار در تربیت نسل آینده پژوهشگران این حوزه موثر خواهد بود؛

- با توجه به اینکه اکثر ناشران پرکار ناشران دولتی هستند و ناشران دولتی به‌علت مشکلاتی که در بخش توزیع دارند و کتاب‌هایی که تولید می‌کنند، به‌درستی در دسترس نیستند، پیشنهاد می‌شود مراکز علمی متولی تولید محتوا در حوزه امام رضا (علیه السلام)، آثار خویش را با مشارکت ناشران خصوص منتشر و توزیع کنند. حمایت از ناشران خصوصی و خرید بخش از کتاب‌های تولید شده از سوی ناشران خصوصی، می‌تواند در ترغیب آن‌ها به فعالیت در این حوزه موثر باشد.

- با توجه به اینکه جشنواره بین‌المللی امام رضا (علیه السلام) و هیئت تحریریه جشنواره نقش نسبتاً پررنگی در تولید و انتشار کتاب و مقاله داشته‌اند، پیشنهاد می‌شود برگزاری این

جشنواره با قوت بیشتری در دستور کار قرار گیرد و از نظر موضوعی حوزه‌هایی را پوشش دهد که کمتر از سوی پژوهشگران مورد توجه قرار گرفته و خلأ پژوهش در آن احساس می‌شود؛

- با توجه به نتایج این پژوهش و پژوهش‌های مشابه و حضور کم‌رنگ طلاب در تولید و انتشار آثار علمی به‌ویژه در حوزه موضوعی امام رضا (علیه السلام)، پیشنهاد می‌شود نتایج پژوهش حاضر در اختیار نهادهای متولی امور دینی نظر حوزه‌های علمیه قرار گیرد و اولویت‌های پژوهشی آن‌ها ناظر با مسائل کاربردی مبتنی بر اندیشه امام رضا (علیه السلام) تعریف شود. اطلاع‌رسانی در خصوص جشنواره‌ها و مجلات مرتبط با امام بین طلاب حوزه‌های علمیه می‌تواند تاثیرگذار باشد؛

- با توجه به اینکه بخش بسیار کمی از آثار منتشر شده از سوی زنان تولید شده است، پیش‌بینی جوایز ویژه برای زنان پژوهشگر و همچنین اعطای گرنت برای دانش‌پژوهان زن در نظام‌های دانشگاهی و حوزوی می‌تواند به افزایش حضور پژوهشگران زن کمک کند؛

- با توجه به شناسایی پژوهشگران با مرکزیت درجه، مرکزیت بینیت و مرکزیت نزدیکی بالا در این پژوهش، لازم است مسئولان دانشگاه‌ها، مراکز پژوهش و نشریه‌ها توجه بیشتری به این پژوهشگران و جلب مشارکت و همکاری بیشتر آن‌ها با دیگر پژوهشگران و انتشار آثار آن‌ها اهتمام بیشتری داشته باشند.

- با توجه به شناسایی رشته‌های علمی مهم در برقراری روابط بین دیگر رشته‌های علمی، مسئولان مراکز علمی و نشریه‌ها می‌توانند با شناسایی این رشته‌ها، با توجه به اهمیت‌شان، در توسعه همکاری‌ها بین رشته‌های علمی برای انجام پژوهش‌های علمی، نگارش کتاب و تدوین مقالات استفاده کنند. این موضوع کمک می‌کند به همکاری‌ها بین رشته‌های علمی مرتبط بیشتر توجه و آثار باکیفیت بیشتری ضمن بهره‌گیری از توان این رشته‌های علمی تولید شود.

منابع و مأخذ

- اسفندیاری (فقیه)، مصطفی؛ مهدوی آرا، مصطفی؛ نادریان لاین، علی‌رضا؛ یوسفی چوبینی، صدیقه. (۱۳۹۵). «آرمان‌شهر اسلامی از منظر امام رضا (علیه السلام)». فرهنگ رضوی. شماره ۱۵. صص: ۹۹-۱۳۲.
- اصنافی (۱۳۹۳). «میزان مقالات تولیدی با عنوان «شیعه»؛ در پایگاه وب اف ساینس طی سال‌های ۱۹۷۴-۲۰۱۴م». ره‌آورد نور. شماره ۴۷. صص: ۵۸-۶۱.
- الله اکبری، علی؛ عابدی، احمد. (۱۳۹۵). «تحلیل استنادی و ترسیم شبکه هم‌تالیفی مجله مطالعات تاریخی جهان اسلام». مطالعات تاریخی جهان اسلام. ۴ (۷). صص: ۷-۳۰.
- تیرگر، آرام؛ آقاری، زهرا؛ فرح‌زاده آلان، داود. (۱۳۹۶ الف). «بررسی میزان بهره‌گیری از قرآن و نهج البلاغه در مقالات علمی پژوهشی فارسی در دانشگاه‌های علوم پزشکی». پژوهش در دین و سلامت. ۵ (۲). صص: ۶۹-۷۶.
- تیرگر، آرام؛ آقاری، زهرا؛ فرح‌زاده آلان، داود. (۱۳۹۶ ب). «میزان بهره‌گیری از قرآن و نهج البلاغه در مقاله‌های انگلیسی زبان دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران طی سال ۲۰۱۴ میلادی». پژوهش در دین و سلامت. ۴ (۱). صص: ۵۵-۶۵.
- خاصه، علی اکبر؛ صادقی، سعید؛ عزتی، ابراهیم؛ غفاری، سعید. (۱۳۹۵). «بررسی جایگاه مطالعات قرآنی در تولید علم جهانی با استفاده از فنون علم‌سنجی». مطالعات قرآنی. ۷ (۲۸). صص: ۴۷-۶۹.
- خداینه، ته‌مین. (۱۳۹۶). «نگاشت شبکه‌های هم‌تالیفی برون‌دادهای علمی حوزه قرآنی در پایگاه‌های اطلاعاتی وب اوساینس و اسکوپوس». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی. دانشگاه علوم پزشکی تبریز.
- راجمنی، اکرم؛ نوکریزی، محسن؛ شریف، عاطفه. (۱۳۹۷). «وضعیت کمی تولید پایان‌نامه‌ها و رساله‌های حوزه علوم انسانی با رویکرد اسلامی در دانشگاه فردوسی مشهد طی سال‌های ۱۳۶۳-۱۳۹۳». پژوهش‌نامه علم‌سنجی. ۴ (۸). صص: ۱۶۱-۱۸۳.
- زنگی‌شاه، الهه؛ سهیلی، فرامرز؛ احمدی، حمید. (۱۳۹۴). «تحلیل استنادی و هم‌نویسندگی پژوهشگران حوزه اسلام و علوم قرآنی در وبگاه علوم میان سال‌های ۱۹۹۳ تا ۲۰۱۲ و ترسیم ساختار علمی این حوزه». پژوهش‌نامه علم‌سنجی. ۱۱ (۱). صص: ۲۱-۳۸.
- سوری، فرشته؛ نوروزی، یعقوب؛ فامیل روحانی، سیدعلی اکبر؛ زارعی، عاطفه. (۱۳۹۹). «ترسیم نقشه علمی تولیدات پژوهشگران هنر و معماری دانشگاه آزاد اسلامی در پایگاه وب‌اوساینس». پژوهش‌نامه علم‌سنجی. ۶ (۱). صص: ۱۲۷-۱۴۸.
- شرفی، علی؛ شقاقی، علی؛ پاشنگ، محمدرضا. (۱۳۹۸). «تحلیل علم‌سنجی تولیدات علمی در حوزه تمدن اسلامی». علوم و فنون مدیریت اطلاعات. ۳ (۳). صص: ۳۳-۶۵.
- عابدی جعفری، حسن؛ ابوی اردکان، محمد؛ آقازاده ده‌ده، فتاح. (۱۳۸۹). «مدل فرایندی ترسیم نقشه‌های علم». رهیافت. ۲۰ (۴۶). صص: ۴۵-۵۲.
- علیپور حافظی، مهدی؛ مطلبی، داریوش. (۱۴۰۱). «تحلیل محتوای فصلنامه فرهنگ رضوی». فرهنگ رضوی. ۱۰ (۳۷). صص: ۹۲-۵۷.
- قاضی زاده، حمید؛ سهیلی، فرامرز؛ خاصه، علی اکبر. (۱۳۹۷). «ترسیم ساختار دانش در پژوهش‌های علوم قرآن و حدیث ایران با استفاده از تحلیل هم‌واژگانی». پژوهش‌نامه علم‌سنجی. ۴ (۸). صص: ۱۰۱-۱۲۲.
- کریبی، رضا. (۱۳۸۹). «بررسی تحلیلی انتشارات علمی تولیدشده در حوزه اسلام پایگاه (ISI) Web Of Science». سفینه. ۲۸ (۲۳). صص: ۱۲۸-۱۵۰.

- محمدی مزرعه‌شاهی، مجتبی؛ قصابیان، اعظم. (۱۳۹۹). «تحلیل موضوعی پژوهش‌های علوم اسلامی در نشریات فارسی ایران». پژوهش‌نامه علوم انسانی اسلامی. ۷(۱۳): ۷-۲۸.
- محمدی، مهدی؛ حسن‌خانی، معصومه؛ امید، معصومه. (۱۳۹۶). «تحلیل محتوای مقاله‌های دوفصلنامه «تربیت اسلامی» در سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۹۴». تربیت اسلامی. ۱۲(۲۴): ۱۵۱-۱۶۷.
- موسوی چلک، افشین؛ سهیلی، فرامرز؛ خاصه، علی‌اکبر. (۱۳۹۶). «رابطه بین نفوذ اجتماعی و بهره‌وری و کارایی در شبکه اجتماعی هم‌نویسندگی پژوهشگران علوم قرآن و حدیث ایران». کتابداری و اطلاع‌رسانی. ۲۰(۳): ۵۰-۷۴.
- میرحق‌جولنگرودی، سعیده. (۱۳۹۲). «تحلیل علم‌سنجی مجله «مطالعات قرآنی»». مطالعات قرآنی. ۴(۱۶): ۱۴۱-۱۵۵.
- وصفی، محمدرضا؛ محمدیان، سجاد؛ بامیر، موسی. (۱۳۹۳). «تحلیل ساختار فکری و متن‌کاوی برون‌دادهای علمی حوزه علوم سیاسی، با موضوع اسلام». پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام. ۴(۱): ۱۲۳-۱۴۰.

منابع لاتین

- Husain, S., Zafar, M., & Ullah, R. (2020). Ramadan and public health: a bibliometric analysis of top cited articles from 2004 to 2019. *Journal of infection and public health* 280-275 :(2)13.
- Noori, R., & Farashbandi, F. Z. (2012). Evaluating the Performance of Muslim Researchers in Publishing Holy Quran Related Articles in Medical Sciences in Scopus Databases. *Quran and Medicine* 112-108 :(4)1.
- Sadeghian, N. (2018). Qur'anic Studies based on Web of Science. *International Journal of Information Science and Management (IJISM)* 89-79 :(2)16.
- Şenel, E. (2018). Health and Religions: a bibliometric analysis of health literature related to Abrahamic Religions between 1975 and 2017. *Journal of religion and health* 2012-1996 :(5)57.
- Şenel, E., & Demir, E. (2018). Bibliometric and scientometric analysis of the articles published in the journal of religion and health between 1975 and 2016. *Journal of religion and health* 1482-1473 :(4)57.

A Look at Researches in the Subject Area of Imam Riḍā (as); A Scientometric Study

Dariush Matlabi ¹ Mehdi Alipourhafizi ²

Received: February 14 , 2022

Accepted: May 14 , 2022

Abstract

The aim of the research is to draw the scientific networks of Imam Riḍā (as) researches, which have been identified with the scientometric approach and by using the co-occurrence analysis of words and the network analysis technique to the conceptual relationships of the research works. To analyze the articles, books and theses in this field, River Matrix, UCINET and NetDraw software were used. The statistical community of the research has formed 4372 research works related to Imam Riḍā (as) including 2423 books, 1305 articles and 644 theses. River Matrix software was used to draw co-occurrence maps. The findings showed that Imam Riḍā (as) International Cultural and Artistic Foundation, Āstān Quds Razavi Islamic Research Foundation and Āstān Quds Razavi are organizations active in producing works with the theme of Imam Riḍā (AS) and most of the works were published by men. The authors of the first world congress of Imam Riḍā (as), Muhammad bin Ali ibn Babwayh, and Mohsen Sadeghi are among the most popular writers on the topic of Imam Riḍā (as). Ansari Publications, General Department of Culture and Islamic Guidance of Central Province and Payam Noor University are among the most popular organizations and institutions in publishing works with the highest level of degree centrality. Also, topics with the title: Imam, Ahl al-Bayt, Pilgrim House, and Razavi's Āstān Quds are among the most popular topics. The results of the research indicate the participation of 3814 authors, 1238 universities or institutions in the publication of 12936 works. The low cooperation of scientific research institutions of religious fields such as seminaries and the low participation of students in the production and publication of research works needs serious attention. The field of Persian language and literature has the most participation in the production of works about Imam Riḍā (as).

Keywords: Imam Riḍā (as), Scientific Plans, Thematic Research, Scientometric Study.

* This article is extracted from the research project entitled "Drawing Scientific Plans of Research Studies in the Subject Area of Imam Riḍā (as)" and was carried out with the benefit of the research credits of Imam Riḍā (as) International Foundation.

1. Associate Professor of department of educational science, Yadegare Imam Khomeini (RAH) Share Rey branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran (corresponding author): dariush.matlabi@iau.ac.ir

2. Assistant professor of information science and epistemology, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran : meh.hafezi@gmail.com